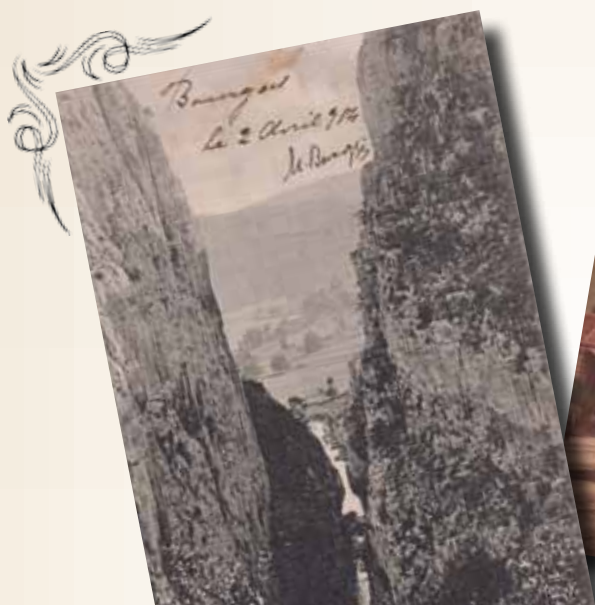

Мария Гоцева

Образът на Цариброд и Царибродско
в Българските пощенските картички
от Освобождението до 1919 г.

Образът на Цариброд и Царибродско
в Българските пощенските картички
от Освобождението до 1919 г.

*Посвещавам тази книга на мама - моето
царибродско минало и на дъщеря ми - моето бъдеще.*

София, 2026 г.
Мария Гоцева
staricaribrod.org

Съдържание

Въведение	стр. 7
М. Камерман	стр. II
Други издатели	стр. I7
Георги Минов	стр. 37
Неизвестни издатели	стр. 67
„Придворна печатница“–София и художниците Иван Мърквичка и Йозеф Обербауер	стр. 83

Въведение

В днешният технологичен свят не можем да си представим живота ни без мобилните телефони и неограничената възможност за снимане на събития, както в личен, така и в обществен план. С развитието на социалните медии и електронните издания /сайтове, насочени към различна по интереси аудитория/ никога не е било по-лесно споделянето на снимки – от семейни празници, пътешествия, храни, котки и други, до важни политически, икономически и културни събития. От друга страна със своите технологични възможности, всеки модерен телефон/фотоапарат дава възможност за редакции, които могат да превърнат всяко едно фотографско заснемане в произведение на изкуството. Тук не можем да не споменем създаването и бързото развитие на изкуствения интелект и неговите неограничени възможности. Но само преди малко повече от 120 години това изисква време, всеотдайност, неуморен труд и разбира се ограничени технически възможности.

Концепцията за „кореспондентска“ или пощенска картичка принадлежи на австрийския икономист Емануел Александър Херман (1839–1902), който се счита за „изобретател“ на същата. На 26 януари 1869г. в австрийския вестник „Нова свободна преса“ той публикува статия със заглавие „За нови средства на пощенската кореспонденция“. В нея той представя своята идея да се отпечатат кореспондентски карти с формат на пощенски плик и отпечатан таксов знак, на които да се разрешава изписването на не повече от 20 думи, и които да се ползват с намалена такса за пощенска услуга. Четири години по-късно, през 1873 г., Австро-Унгарската пощенска администрация отпечатва и пуска в употреба първата пощенска картичка, предназначена за пощенските станции в Леванта. По този начин „изобретението“ на Херман достига за първи път до българските градове, в които по това време е имало открити австрийски пощенски станции – София, Варна, Русе, Пловдив и Видин. Вероятно е такива картички да са стигали и до българските пристанища по р. Дунав, където е имало открити пощенски агенции на австрийското параходно дружество ДДСГ. Всичко това показва, че тази новост е била позната на българите още преди Освобождението на България¹.

Първата българска пощенска картичка е отпечатана в Руската Държавна печатница за ценни книжа „Експедиция заготовления государственных бумаг“ в Санкт Петербург. Отпечатъкът е в два цвята – черен за текста, и червен/карминен – за герба и рамката. Липсват адресни линии. Текстът е на български, а надписът отгоре е на френски език².

След Освобождението на България и засилването на търговските връзки с Европа, фотографията за две десетилетия успешно навлиза в живота на българина. В самото начало развитието на печатарската техника все още не позволява илюстрираните картички да се отпечатват и тиражират на фотографски принцип. Това се прави по т. нар. литографски способ, т.е. изображението е творческа интерпретация с известни подобрения от страна на художниците. Ранните литографски картички най-често са отпечатвани по поръчка в Западна Европа от специализирани издателства, като изображенията са създавани по истински фотографии. Цветни и декоративно оформени, картичките комбинират по няколко мотива от града с подходящ поздравителен надпис. За разлика от днешната практика, тогава на гърба се е поставял единствено адресът на получателя, а съобщението на подателя, ако има такова, се е изписвало върху лицевата страна.

Важно е да отбележим, че първата пощенска картичка в Европа с изображение е издадена в България на 15.08.1892-ра, по случай откриването на Първото българско изложение в Пловдив. Картичката е издадена от софийския издател Тодор Чипев и представлява „жива картина“, устроена в чест на тържествата по това време³. Това се случва само две години след като в Бразилия е отпечатана първата такава в света⁴ и показва технологичния напредък на България.

През 1897-ма е приет Закона за пощите, който дава разрешение на ведомства и частни лица да издават илюстрирани картички. Благодарение на тази свобода разпространението на картички се развива с неимоверни темпове. През 1905 г. са приети нови правила и започват да се издават пощенски картички като на лицевата страна е изображението, а на гърба са разчертанятията за адрес, марка вдясно и мястото за кратко съобщение вляво.

С развитието на печатарската дейност и технологиите в България множество чуждестранни и

местни фотографии започват да обикалят страната и да заснемат изгледи на градове и забележителности, природни красоти и традиционно облекло, чиито образи те пресъздават чрез пощенските картички. Чрез тях, както българите, така и други народи имат възможност да опознаят различни градове и региони на България. Пощенските картички се превръщат в неизменна част от тогавашния начин на общуване. А днес те са визуален и неопровержим архивен документ, който представя развитието на България в определен момент. Също така, те представят личната гледна точка на издателя, който пък от своя страна се съобразява и с предпочитанията на пазара и тяхната рентабилност.

Книгата фотоалбум, която държите в ръцете си за първи път представя на едно място пощенските картички, свързани с Цариброд, от края на 19-ти до края на 20-те години на миналия век, за да можем да имаме една по-обширна представа за тях, като част от развитието на българската фотография.

За съжаление, малко са изследванията в областта на развитието и значението, както на пощенските картички на България в описания по-горе период, така и на дейността на някои техни издатели. Много изследователи в различни области използват пощенските фотографии по-скоро като допълнение и потвърждение към текста, отколкото да бъдат обект на изследвания и анализ.

Маргарита Кузова⁵ в своя труд „Функциониране на българските илюстрирани картички в края на XIX и началото на XX век. Значение на картичките с градски изгледи и фолклоризирани сюжети“⁶ прави задълбочено представяне на тяхното развитие в контекста на епохата. Ето защо ще използвам за основа нейната систематизация.

Тема, която разглеждат пощенските картички е представянето на значими места от градския пейзаж – важни административни сгради, църкви и старини⁷. В случая с Цариброд, тук е мястото да споменем гарата и Погановския манастир. Царибродската гара неусетно се превръща в централно място в живота на жителите и гостите на града. Те са там, за да посрещнат и изпратят височайши български и чуждестранни гости. А кафенето към нея се превръща в любимо място за срещи и отпих. Издателските надписи са показателни за това, че някои събитийни картички са замислени от издателите им още в периода на тяхното създаване като своеобразен исторически извор и документ на своето време, продължава Маргарита Кузова, а в подкрепа на тези думи не мога да не отбележа пощенската картичка на Георги Минов, която ни разкрива тежките условия, при които учат децата в царибродското училище. Към тази категория спада и една от най-ранните изпратени пощенски картички на Царибродската гара. Можем да видим събралото се множество в традиционни носии и европейски облечени дами и господа, заедно с представители на 25-ти пехотен Драгомански полк, поради неизвестно за нас събитие, но явно от изключително значение.

Третата насока в развитието на пощенските картички е българския фолклор⁸. Те разкриват гордостта на българина със своите традиции, идентичност и принадлежност. Изключение не правят и фолклорните картички с царибродско традиционно облекло.

Макар и малко по-късно, се появяват серия пощенски картички, с художествени произведения, издадени от Придворна печатница – София. В книгата са представени репродукции на картините на Иван Мърквичка⁹ и други художници, вдъхновени от природните красоти, фолклор и старини в Царибродско.

Когато разглеждаме пощенските картички, свързани с Цариброд, като смисъл и значение, не можем да не насочим необходимото внимание към техните издатели. Тях можем условно да разделим в няколко категории. Но ние ще се спрем на частните такива и на издателства-учреждения, в случая Придворна печатница-София¹⁰.

Частните издатели, които ще разгледаме по-обстойно в книгата, са М. Камерман от Русе, софийските издатели И. Д. Баджаров, Д. М. Кърничев, Т. Чипев, Н. Пранчов от Пловдив и пиротчанинът, избрал за свой дом Цариброд – Георги Минов. Както се забелязва, те са от цяла България, но основно са съсредоточени в София, поради нейното административно значение като столица. Тук ще намерите и пощенски картички, за които липсва информация, кой е техният издател/фотограф. Важно е да бъде отбелязано и тяхното съществуване, въпреки че те се повтарят. Това разкрива и интереса на потребителите през годините.

Друг основен фактор в дейността на издателите, е че пощенските картички не са техен основен бизнес за препитание. Често те са печатари, занимават се с книгоиздаване и разпространение, имат книжарници, дори и бакалии. Тук е мястото да припомним, че в Цариброд, Георги Минов е и създател на книгата „Стихове и Проза“ на Христо Гоцев през 1909-та и на в-к „Нишава“, в периода 1909–1912г,

чрез печатница „Минов и Хаджиев“¹¹.

Бодеща роля за решението дали дадена фотография, или изображение ще бъдат пуснати в масов тираж имат издателите. Влиянието на твореца (фотографите и художниците) върху избора на мотиви за картички е ограничено. От друга страна, не решават фотографите, а издателите, тъй като рискът от въвеждането на нов вид картички трябва да се калкулира, а решението дали да се въведе нов вид изображение е не само на пощенската администрация и издателите, но и на потребителите. Търговците правят заключение, което зависи от това колко добре ще се продава и как ще възпитава вкуса на публиката в желаната насока¹². Този факт обяснява и най-ранната пощенско клеймо от 1896-та и най-дълго време разпространявана пощенска картичка с изглед на Цариброд – почти десетилетие.

Представените в книгата фотоалбум пощенски картички са подредени спрямо издател/фотограф и най-ранно пощенско клеймо. Всички те са от личната колекция на автора, с изключение на две пощенски картички, любезно предоставени от г-н Любомир Раев, колекционер от България.

Приятно четене!

Бележки:

1. Тодоров, Орлин, „Специализиран каталог и наръчник на българските пощенски цялости 1879-1901“, издател: Сдружение с нестопанска цел „Българска филателна академия“, 2023 г., стр. 7.
2. Пак там, стр. 9.
3. Кузова, М. Издателства на български пощенски картички от края на XIX и първата половина на XX век (софийският издател). Изкуствоведски четения, 2013, 513-528.
4. Тодоров, Орлин, „Специализиран каталог и наръчник на българските пощенски цялости 1879-1901“, издател: Сдружение с нестопанска цел „Българска филателна академия“, 2023 г., стр. 147.
5. Д-р Маргарита Кузова е изкуствовед и хоноруван преподавател в НБУ (от 2010 г. до момента). Дисертационният ѝ труд: „Светът на българските пощенски картички (1879-1918) Културно-историческото им и художествено значение в европейски контекст“ е защитен през 2009 г. в НБУ. Магистър по изкуствознание в НБУ (2004), бакалавър по изкуствознание в НБУ (2001). Еразмус студент по европейска етнология в университета „Лудвиг Максимилиан“, Мюнхен (2003). Изнасяла е доклади и има научни публикации в областта на изкуствознанието (съвременното изкуство), етнологията и масовата визуална култура.
6. Кузова, М. „Функциониране на българските илюстрирани картички в края на XIX и началото на XX век. Значение на картичките с градски изгледи и фолклоризирани сюжети“, Докторантски четения I/2008, НБУ, II-35.
7. Пак там.
8. Пак там.
9. Иван Мърквичка /1856-1938/ е български художник от чешки произход.
10. Кузова, Маргарита, „Издателства на български пощенски картички от края на XIX и първата половина на XX век /Софийският издател/“, Изкуствоведски четения 2012. С., Институт за изследване на изкуствата, 2013, стр. 514.
11. Гоцева, Мария, „Царибродският периодичен печат 1889-1919“, София, 2019 г., стр. 41-42 , <http://staricaribrod.org/bg/2019/01/29/caribrodskiat-periodichen-pechat-1889-1919/>
12. Кузова, Маргарита, „Издателства на български пощенски картички от края на XIX и първата половина на XX век /Софийският издател/“, Изкуствоведски четения 2012. С., Институт за изследване на изкуствата, 2013, стр. 515.

М. Камерман

Първият фотограф, който издава пощенски картички с изглед към Цариброд и на хора с царибродски носии е М. Камерман от Русе. Той е от семейството на русенската фамилия Камерман и се завръща в родния си град през 1888 г., след като учи фотография в чужбина. Според други източници, той е виенчанин¹, който се преселва в България.

С откриването на своето първо фотографско ателие, той се представя пред своите клиенти като "photograhe parisienne" – „парижки фотограф“. Започва да се занимава с издаването на лични фотографии, илюстрирани пощенски картички с изгледи от Русе и други български градове и с фолклорни носии и обичаи. Също така публикува репродукции от важни за българската история събития, поздравителни картички за всякакви поводи, снимки на царското семейство и дори специални поздравителни картички за пощальоните².

През 1890 г. отваря магазин в Русе, където продава своите пощенски карти и фотографски артикули: фотоапарати, стъклени плаки, химикали и пълна гама принадлежности за фотографията. За целта той става представител на някои от най-известните фирми в Европа за онова време. В помощ на фотографите през 1903 г. той издава и книжката „Ново практическо ръководство за фотографирание“³.

Той е отбелязан в Българския алманах (през различни годишнини) като фотограф, но не и като производител на картички, както научаваме от голяма част от неговите запазени картички, документирали издателските му права и активно участие в производството на картички. В Русенския търговски алманах от 1896 г. е отбелязано награждаването му със златен медал на изложението в Брюксел⁴.

През 1905 г. Камерман се мести в София, тъй като счита, че в младата българска столица има повече възможности за развитие на фотографията. На ул. „Търговска“ отваря магазин за пощенски карти, албуми и фотографски артикули. Същевременно продължава дейността по издаване на пощенски картички, популяризира кинематографа и биоскопа, които са първообразите на киното⁵.

В търсене на нови възможности за професионална реализация М. Камерман напуска България в края на 1910 г., като по този начин страната ни губи един от най-значимите фотографи и издатели на пощенски картички от края на XIX и началото на XX век.

Бележки:

¹ Кузова, Маргарита, стр. 52I

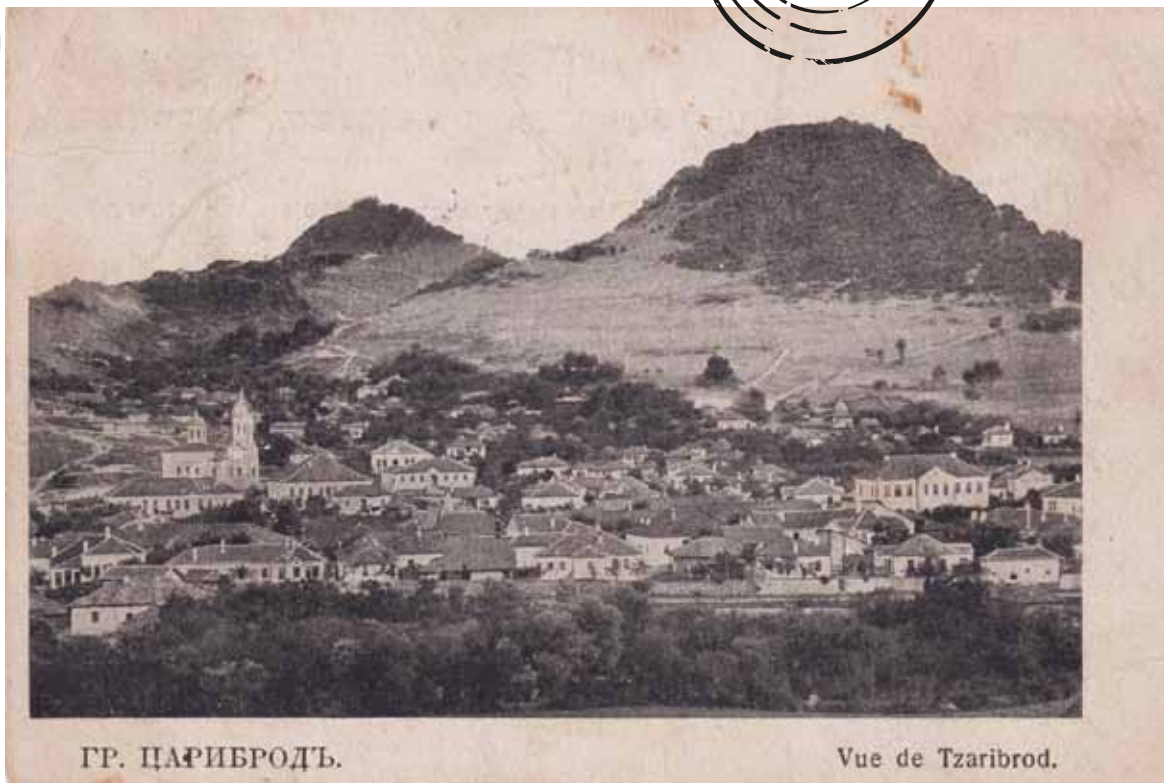
² <https://roustchouk.bg>

³ Пак там

⁴ Кузова, Маргарита, стр. 52I

⁵ <https://roustchouk.bg>

ГР. ЦАРИБРОДЪ.

Vue de Tzaribrod.

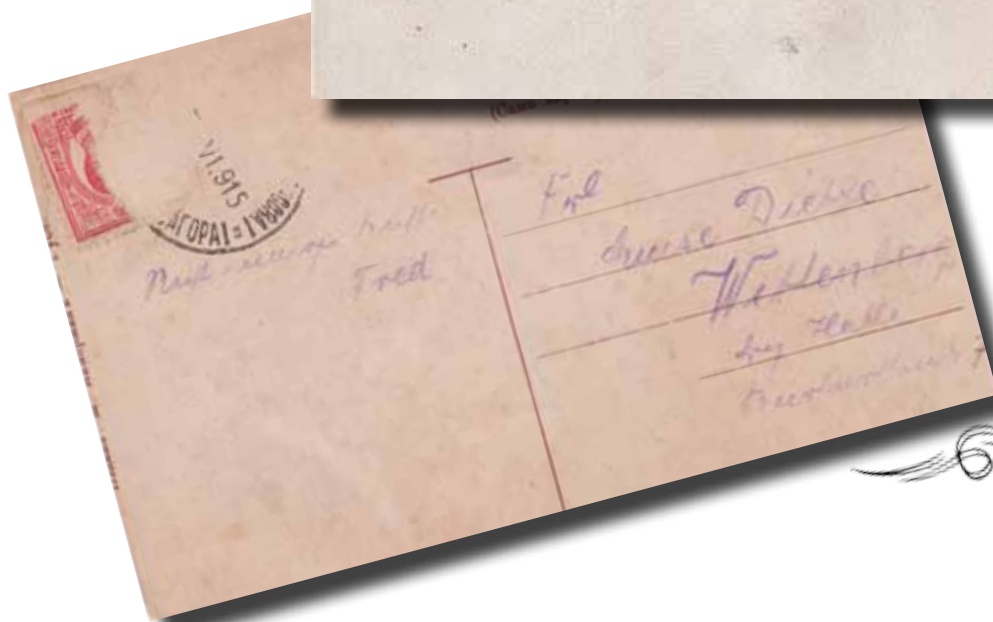

Представената тук пощенска картичка е с пощенско клеймо от 1896 г. Църквата “Рождество Богородично“ е завършена през 1894 г. Към настоящия момент това е и най-старото изображение на Цариброд, с изглед към махалата “Чуй Петлово“ и новопостроената църква. Отпечатана е черно-бяла, надписите са с черен цвят, двуезични.

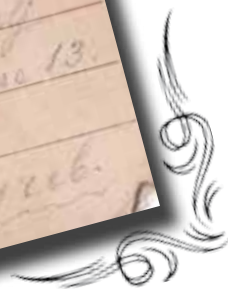
- Царибродска Носия

Както вече стана ясно, Камерман напуска България през 1910-та, търсейки по-добри условия за професионална реализация. Въпреки това неговите пощенски картички продължават да се издават и продават. Цветената картичка е изпратена от Стара Загора през 1915 г. Надписите на лицето и на гърба са с червен цвят, само на български език.

Царибродска Носия

Същата двойка момиче и момче, но в разменени позиции. Оцветената пощенска картичка е изпратена до Загреб. Неустановена датировка. Надписите са с червен цвят.

Други издатели

Иван Д. Баждаров открива ателие в София, в началото на 20 век. В България и чужбина циркулират множество негови картички, издадени през първите две десетилетия. Издава с образи на София и други градове от България, събития от национално значение и традиционни носии от различни краища на страната. На пощенските картички той се подписва: „Издава Ив. Д. Баждаров – София (Jv. D. Bajdaroff – Sofia)“.

Д. М. Кърничев също издава познатия вече изглед към Цариброд и църквата. За съжаление изследователите на развитието на българската фотография не отделят необходимото внимание относно неговата дейност. Ето защо липсва информация за него като издател на пощенски картички.

Н. Г. Пранчов произхожда от богатата възрожденска фамилия Пранчови от Копривщица. Живее и работи в Пловдив, където отваря плетачна фабрика и организира безплатни курсове за плетачки¹. Неговата дейност като издател на пощенски картички също е непозната на колекционерите и изследователите на българските пощенски картички от началото на 20 век. Издава над 17000 пощенски картички². Подписва се с инициалите Н. П. Тук са представени четири негови издадени пощенски картички, свързани с Цариброд.

Т. Ф. Чипев е български печатар, книжар и издател³. Участва като доброволец в Сръбско-българската война през 1885 г⁴. През 1891 г. взема под наем будка в Градската градинка пред Народния театър. Първият издател е на романа „Под игото“, след като сключва договор с Иван Вазов през 1894 г. До 1944-та той вече е собственик на най-голямото издателство в България „Т. Ф. Чипев“.

„Българско туристическо дружество“ е независимо, доброволно, надпартийно и неправителствено сдружение с идеална цел. Има представителство във всеки град. Поканата за неговото основаване е написана лично от писателя Алеко Константинов-Цастливеца⁵. То е основано на 27 август 1895 г. на Черни връх по време на излет до планината Витоша под ръководството на писателя. Негова е и популярната до днес фраза „Опознай родината си, за да я обикнеш“. Софийският клон е наименуван също „Алеко Константинов“. Днес първоприемник е Българският туристически съюз /БТС/, а обичания писател е негов патрон.

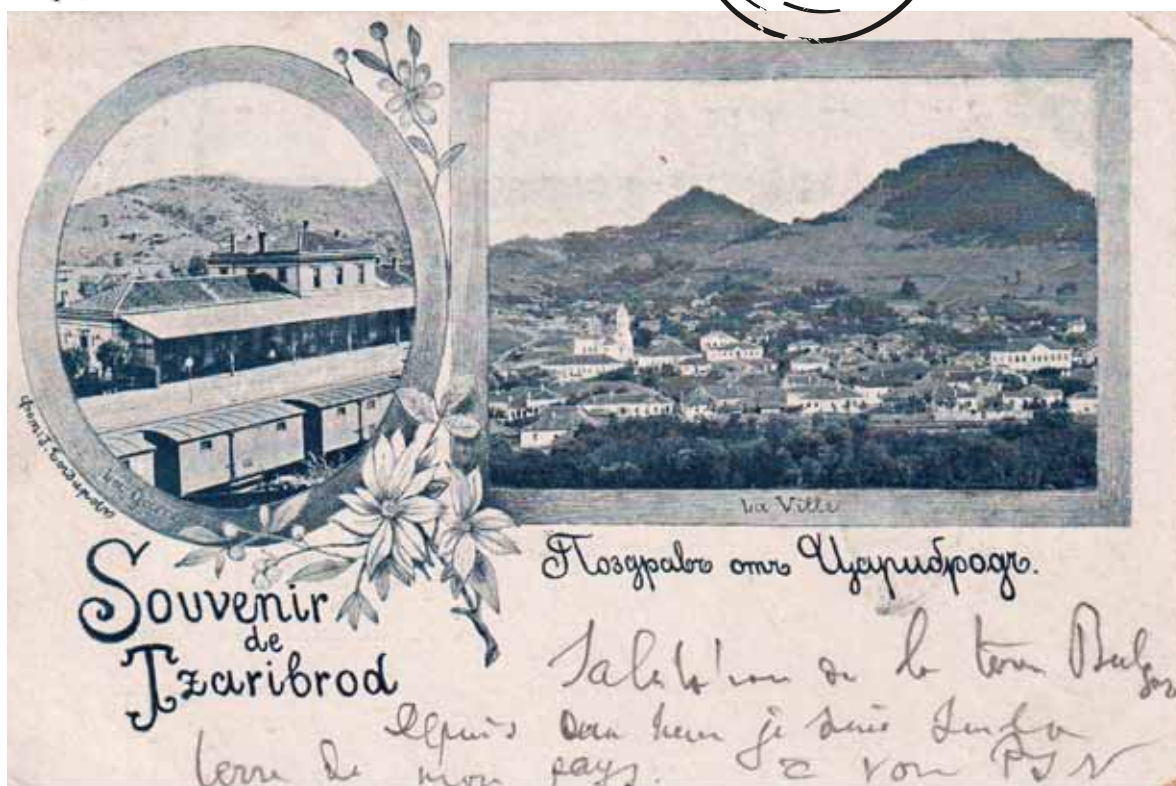
А. К. Чилингирян е известен русенски издател на пощенски картички от края на XIX и началото на XX век. За съжаление липсва повече информация за живота и творчеството му.

Бележки:

1. фонд I2I4K, опис I, № а.е. 48, лист I-I, ДА-Перник-28.
2. Наблюдения върху дигиталната колекция на Петя Големанова, Франция.
3. Чипев, Тодор Филипков (5. VII. 1867 – 10. XII. 1944) // „Кратка българска енциклопедия“, Т. 5 Строй-ЯЯ. Издателство на Българска академия на науките, 1969 г., стр. 472.
4. „Да си спомним за книжаря и издателя Тодор Ф. Чипев“, <https://lira.bg/archives/27017>, посетен на 18.09.2025 г.
5. в-к. „Знаме“, бр. 99, 23.08.1895 г.

ИЗПРАТЕНО
1900 г.

Фотографът Г. Богданов представя пощенска картичка с известния вече изглед на Цариброд и снимка на Царибродската гара. Можем само да гадаем дали това е една от най-ранните снимки на гарата. Двете фотографии са оформени с модерните за онова време графични стилистики – рамки и цветя. Изпратена до Женева, с пощенско клеймо от 1900 г. Черно-бяла с надписи с черен цвят.

Иван Баждаров от гр. София произдава познатата ни вече пощенска картичка, но вече като “Носия от Трънско“, в цветен вариант и изпратена през 1937 г. Най-вероятно е отпечатана, когато Цариград вече не е част от Царство България, по силата на Ньойския договор от 1919 г. Надписите на гърба са в червен цвят. Издадена е под № 680.

ИЗПРАТЕНО
1901 г.

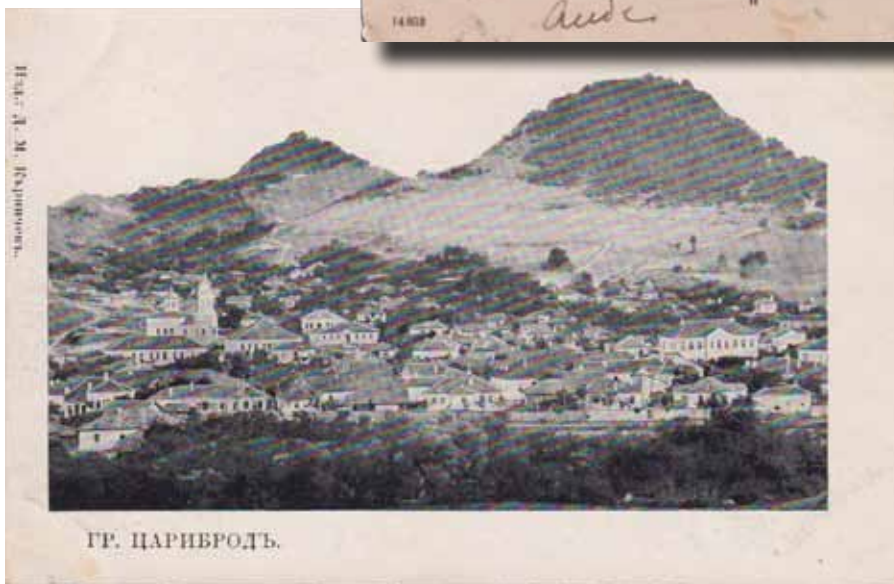
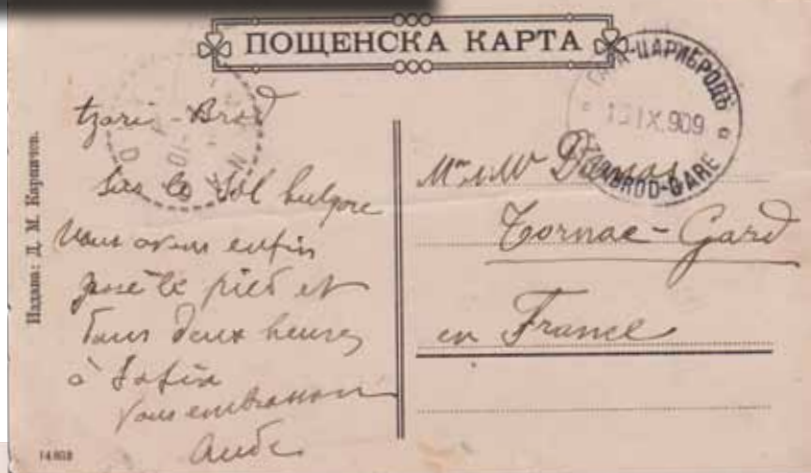
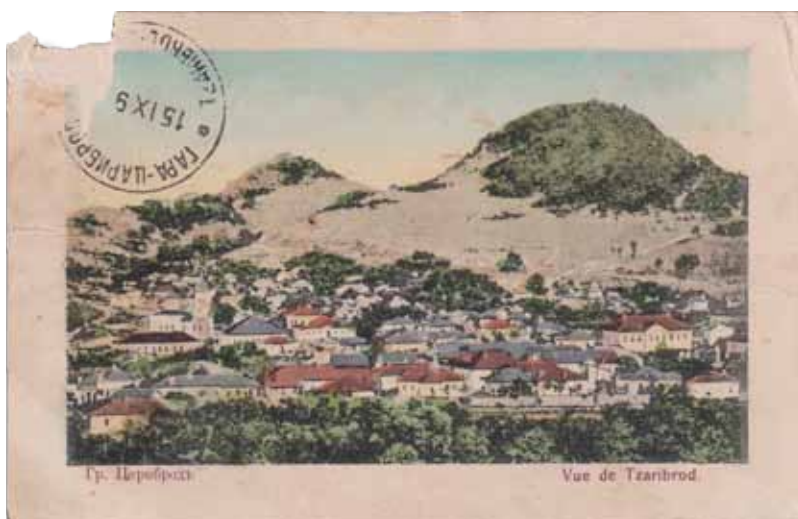

Цариброд-Гара

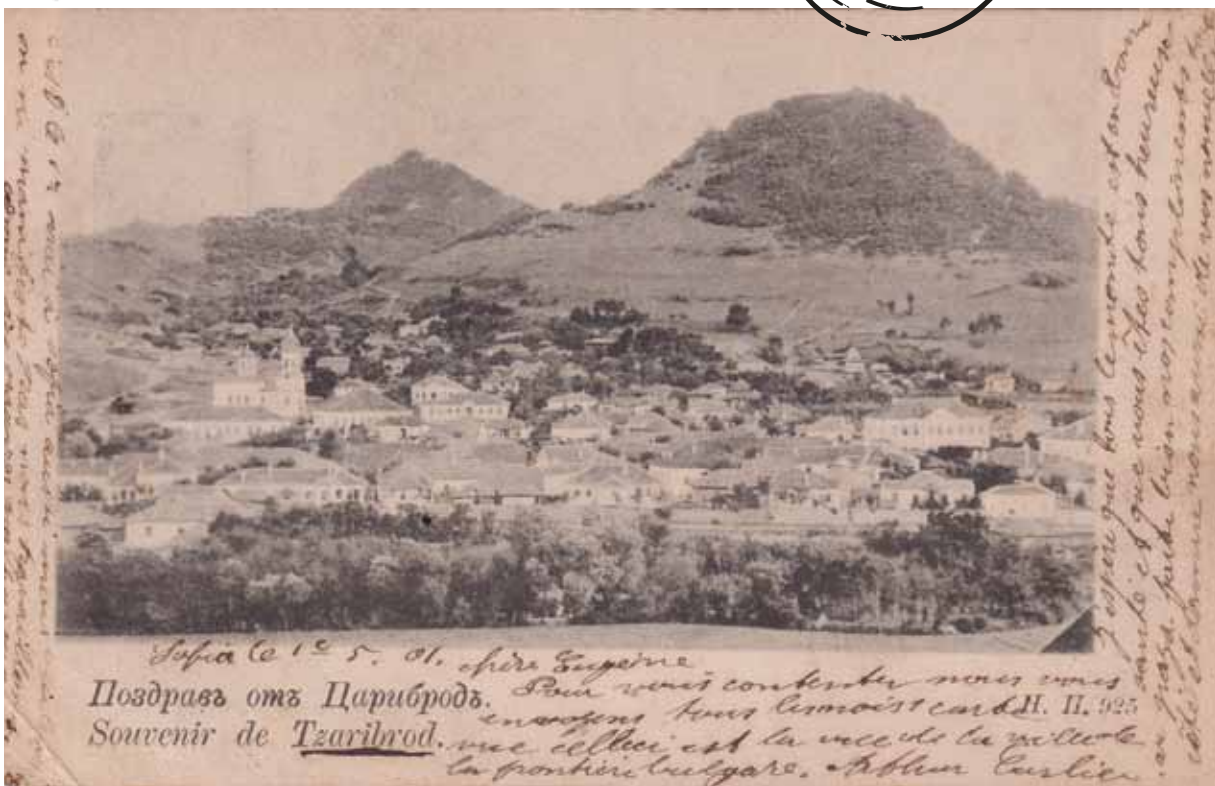
Tzaribrod-Gare

Пощенска картичка с изглед гара Цариброд на издателя Д. М. Кърничев. Най-вероятно е направена по случай събитие, заради което можем да видим струпване на посрещачи – гости и жители на Цариброд, както и представители на 25-ти пехотен Драгомански полк. Черно-бяла, надписите на лицето са двуезични в червен цвят, а на гърба са с черен цвят. Издадена е под № I2877.

Пощенски картичка с изглед към Цариброд, издадени от Д. М. Карничев, в два варианта. Оцветената, с червени надписи, е с пощенско клеймо от 1909 г. Черно-бялата фотография е с неустановена датировка, но е същата която М. Камерман издава в края на 19 в. Оцветената е издадена под № I4852.

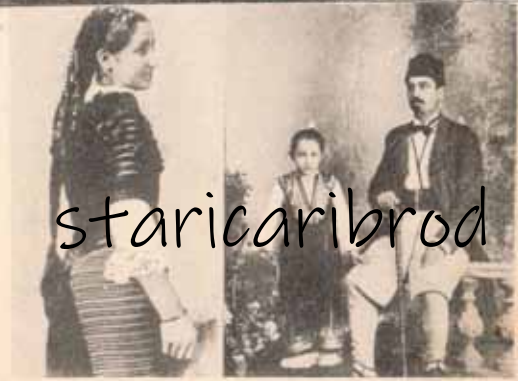
Пощенска картичка, с познатия вече изглед, но този път отпечатана от пловдския издател Н. Пранчов. Изпратена през 1901-ва от София до Белгия. Черно-бял вариант, с двуезични надписи на града в черен цвят, с № 925.

Общ. изгледъ — Раяната № 1.

Поздравъ отъ София.
Souvenir de Sofia.

staricaribrod

H. P. 106.

Поздравъ отъ София. 11 juillet
Souvenir de Sofia. Cher Maurice, j'ai
un page qui t'apporte un superbe
souvenir de la capitale bulgare.
C'est un album de photographies
de Sofia, prise par le service
de la photographie de la capitale.
C'est un album de photographies
de Sofia, prise par le service
de la photographie de la capitale.
C'est un album de photographies
de Sofia, prise par le service
de la photographie de la capitale.

ПОЩЕНСКА КАРТА
ЗА ВЪТРЕШНА КОРРЕСПОНДИЦИЯ
(Самъ адресътъ се пише на тукъ)

France

Monsieur Maurice Marbille
Cher père ingénieur
Lourdes
(Hôtel Pyramide)

275

Общъ изгледъ — Раногата № 2.

Поздравъ отъ София.
Souvenir de Sofia.

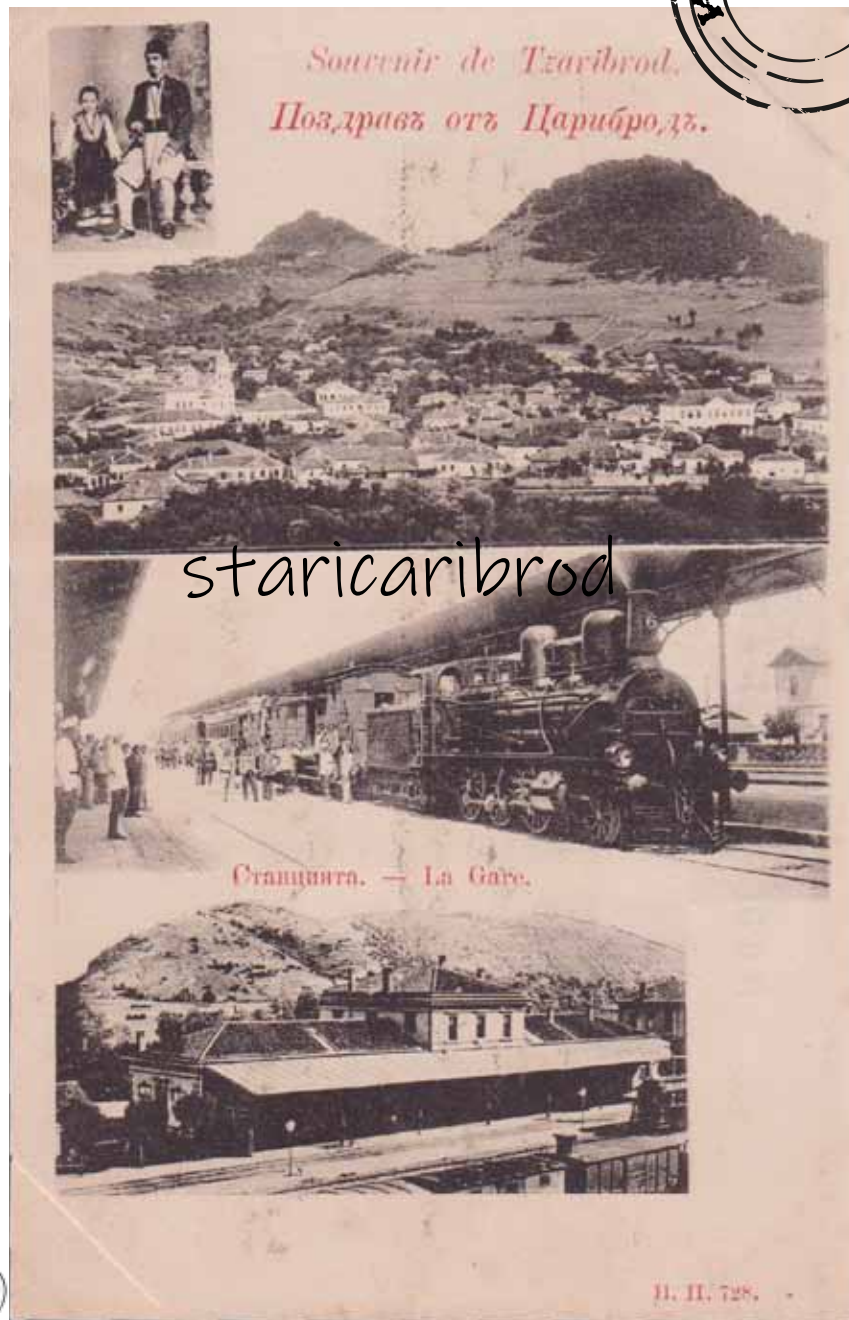
2/15 00.

Ураши ли на Цариградъ?

Нерван

Н. Р. 407.

Двоен и единичен вариант на пощенска картичка на издателя Н. Пранчов с общ изглед на София от края на 19-ти и началото на 20-ти век. Тук са представени и носии от различни области на страната, включително и от Цариград. Двете страни на общата картичка имат свои номера, тъй като Пранчов ги издава и като отделни картички. Единичната е с № 406 и е изпратена през 1902 г. Двойната картичка е изпратена през 1900 г. и е част от личната колекция на Любомир Раев, гр. София.

staricaribrod

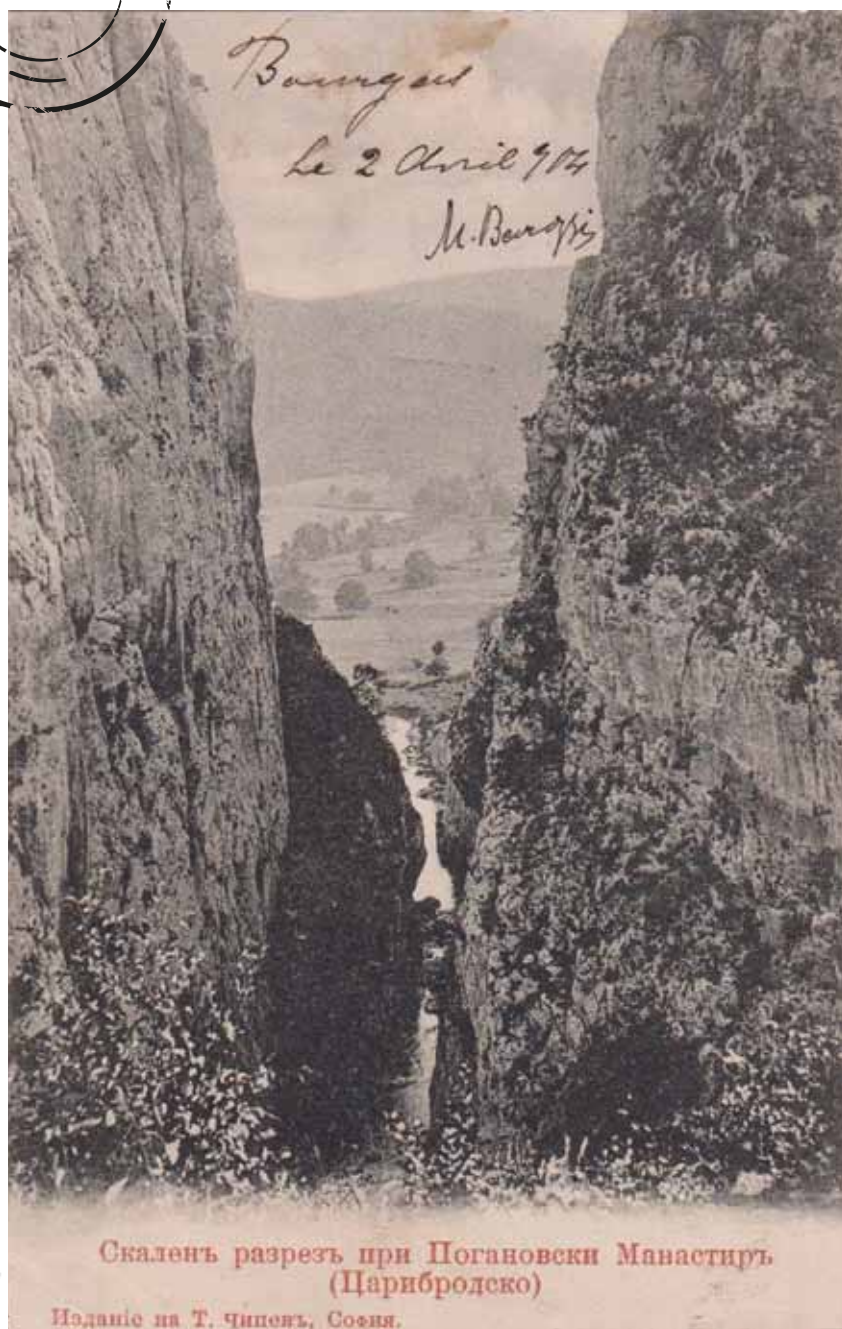
Пощенска картичка на Н. Пранчов. Тя е съставена от 4 елемента: най-горната снимка е добре познатата на М. Камерман от гр. Русе; втората е посрещане на влака на гарата, която излиза за първи път; третата също е снимана при пристигане на влак. Тя съдържа и фолклорен елемент – мъж и дете в царибродски носии. Надписът е двуезичен, в червен цвят. Издадена под № 728.

ИЗПРАТЕНО
1904 г.

Пощенска картичка на Н. Пранчов на Софийската гара и селяни от Цариброд. Черно-бяла с двуезични надписи, в червен цвят. Издадена е под № 10. Изпратена през 1904 г.

Софийският фотограф Т. Чипев издава черно-бяла пощенска картичка със скален разрез при Погановския манастир, откъдето се вижда и изворот на Ерма. Надписите са на български език, в червен цвят. Изпратена през 1904 г.

ИЗПРАТЕНО
1902 г.

Тодор Чипев нарича “Селски носии из България” тази пощенска картичка. Тук е представена и женска носия от фолклорния регион, към който приспада и Цариброд. Издадена е в черно-бял вариант с № 35. Изпратена през 1902-ра, от София до Франция.

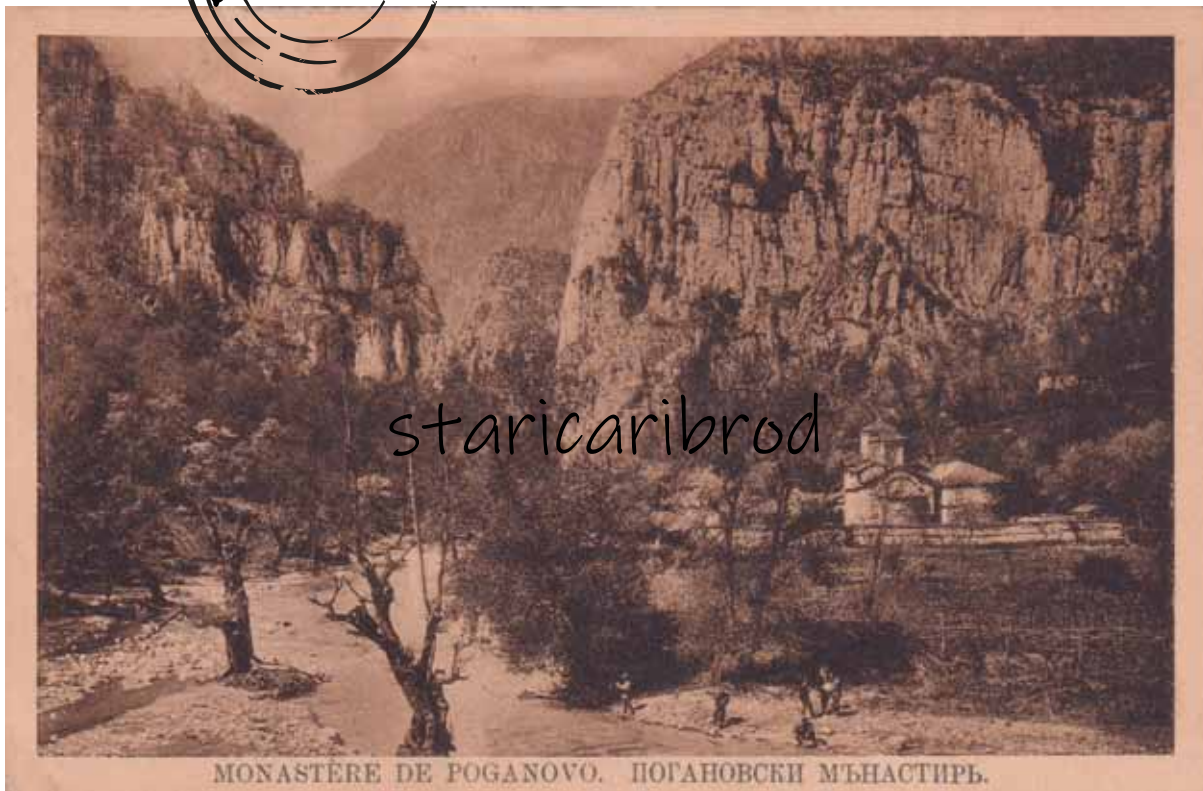
Честа практика в онези години е преиздаването на пощенски картички от различни издатели. Този път е издадена от Т. Ф. Чипев в гр. София, черно-бял вариант и изпратена през 1907-ма.

Царибродска носля

Оцветена пощенска картичка, издадена от Т. Ф. Чипев с № 555. Надписите на лицето и на гърба са с черен цвят, само на български език. Изпратена през 1913-та, от София до Париж.

MONASTÈRE DE POGANOVO. ПОГАНОВСКИ МЪНАСТИРЪ.

Пощенска картичка с изглед към Погановския манастир и Ждрелото на Ерма. Издание на Българско Туристическо Дружество, Софийски клон "Ал. Константинов", едноцветна. Двуетични надписи с черен цвят на лицето. Изпратена през 1910-та от София до Кюстендил.

ИЗПРАТЕНО
1917 г.

staricaribrod

Цветна пощенска картичка на русенския издател А. К. Чилингирян. При нея интересното е графичното оформление на вече познатата ни група хора в царибродски носии. Изпратена е през 1917-та до София. Част от личната колекция на Любомир Раев, гр. София.

staricaribrod

Цветна пощенска картичка с панорамен изглед към Босилеград. Издание на "Сойтровъ & М", Митрев - Босилеград. Изпратена е през 1912-та от Кюстендил до Сапарева баня.

Георги Минов

Фотографът, който в продължение на 20 години издава пощенски картички, свързани с Цариброд е Георги Минов¹. Той също така е царибродски търговец, печатар, издател и общественик. Роден е през 1874-та в Пирот², в границите на Османската империя. Отстъпването на града и околностите му на Княжество СХС през 1878 г. води до преселническа вълна от пиротчани към вече свободна България.

Особено многобройна е пиротската колония в най-близкия град до тогавашната сръбско-българска граница – Цариброд³. Там се установява и Георги Минов. Нареща се сред най-влиятелните личности в околията⁴.

През 1909-та заедно с Михаил Хаджиев откриват първата и единствена печатница в Цариброд – „Минов-Хаджиев“ и започват издаването на седмичния в-к „Нишава“ с главен редактор Михаил Хаджиев⁵. Печатарските уреди са собственост на Михаил Хаджиев⁶. Името на печатницата е изписано и на последната 4-та стр., най-долу, в център⁷. С първия брой на вестника те отпечатват и продават и книгата „Стихове и проза“, на царибродския поет и писател Христо Гоцев/Гоцин. Реклама за нея е публикувана на първа страница във вестника⁸.

От реклама върху страниците на седмичника става ясно, че Минов притежава магазин „Промисленост“, предлагащ учебни помагала и канцеларски пособия, колониални стоки, селскостопански уреди, шевни машини и велосипеди на разсрочено плащане⁹. Резултатите от общинските избори в Цариброд от 1911 г. отреждат място на общественика в училищното настоятелство от групата на народняците¹⁰. Минов е и овощар. Неговата образцова градина до царибродско село прави силно впечатление на посетил я агроном, особено с насажденията от подобрен сорт сливи¹¹. Участва в инициативата на царибродчаните местното училище да бъде обявено за Царибродска непълна смесена гимназия¹².

През 1912 г. Минов и Михаил Хаджиев прекратяват своите бизнес отношения, като Михаил Хаджиев поема изцяло печатницата и издаването на в-к „Нишава“¹³. 7 години по-късно именно същата печатница под търговското наименование „Печатница на братя Хаджиеви – Цариброд“ отпечатва няколко броя на хумористичното списание „Клопотар“ в Цариброд¹⁴.

От представените тук пощенски картички можем да установим, че през 1913-та Георги Минов предоставя и книжарски услуги.

Подписът на Georges Mineff, libraire à Tzaribrode стои под адрес-плебисцит от видни пиротчани в Царство България до САЩ и Антантата с призив родният им край да не бъде връщан под сръбска власт¹⁵. След 1919 г. Минов продължава да издава пощенски картички с изгледи от Цариброд, като вече изписва името си според Сръбския закон. Не е известна годината, когато се преселва да живее в гр. Лом¹⁶.

Една от първите пощенски картички на Георги Минов и представена тук е с пощенско клеймо от 1904-та е на Царибродската гара, в оцветен вариант.

В представената колекция неговата последна издадена пощенска картичка е с пощенско клеймо от 1928 г., а името му е изписано на сръбски език. Оттук можем обосновано да предположим, че той се премества да живее в България около 1928г., а не както се предполага след Първата световна война. Тук е и публикувана същата пощенска картичка, но с пощенско клеймо от 1918 г., когато Цариброд все още е част от Царство България. Другият интересен факт, свързан със снимката е, че на нея е Кирил Пърличев, учител в Царибродската гимназия и активен участник в обществения живот на града. Той е син на българския възрожденец и общественик Григор Пърличев, оставил силна следа в историята на България.

Георги Минов със своето активно участие в обществения и икономически живот на Цариброд подпомага развитието на града. Благодарение на неговите пощенски картички, издавани 20 години, днес ние имаме възможност да се потопим в атмосферата и живота на Цариброд преди повече от 100 години, така както го е видял той – девойките и момчетата от гимнастическо дружество „Нишавски юнак“, общественика Кирил Пърличев, различни изгледи на Цариброд, царибродчани в носии, гара Цариброд, Паметникът-костница заедно с полк. Пачев. За съжаление остава неизвестен фактът дали той е фотографът, запечатал тези образи или е само издател.

Бележки:

1. в-к „Нишава“, бр. I, стр. I, година I, 1909 г. <https://staricaribrod.org/bg/2016/01/22/caribrod-vestnik-nishava-1909/>, посетен на 16.01.26 г.
2. Избирателни списъци, 1903-та, стр. 2; <https://staricaribrod.org/bg/2021/07/19/caribrod-election-1903/>; посетен на 16.01.2026 г.
3. в-к „Нишава“, бр. I, стр. 2, година I, 1909 г., <https://staricaribrod.org/bg/2016/01/22/caribrod-vestnik-nishava-1909/>, посетен на 16.01.26 г.
4. Димитров, Бобан, „За първата печатница в Цариброд „Минев и Хаджиев“, в. „Братство“, Ниш, Р. Сърбия, <https://novo.bratstvo.rs/2019/01/08/за-първата-печатница-в-цариброд-мине/>, 08.01.2019; посетен на 16.01.26 г.
5. Гоцева, Мария. „Царибродският периодичен печат 1899-1919“, <http://staricaribrod.org/bg/2019/01/29/caribrodskiat-periodichen-pechat-1889-1919/>, +2019 г. стр. 41.
6. Гоцева, Мария. „Царибродският периодичен печат 1899-1919“, <http://staricaribrod.org/bg/2019/01/29/caribrodskiat-periodichen-pechat-1889-1919/>, +2019 г. стр. 42, посетен на 16.01.26 г.
7. в-к „Нишава“, бр. I, стр. 4, година I, 1909 г., <https://staricaribrod.org/bg/2016/01/22/caribrod-vestnik-nishava-1909/>, посетен на 16.01.26 г.
8. в-к „Нишава“, бр. I, стр. I, година I, 1909 г., <https://staricaribrod.org/bg/2016/01/22/caribrod-vestnik-nishava-1909/>, посетен на 16.01.26 г.
9. Пак там.
10. в-к „Нишава“, бр. 100, стр. 3, година II, 1911 г., <https://staricaribrod.org/bg/2016/02/24/caribrod-vestnik-nishava-july-september-1911/>, посетен на 16.01.26 г.
11. Градинарство, том 2 - 14, Попов, П. Я., „Сливата „Зелена ренглата“ в Софийско“, София 1921, стр. 87-88.
12. в-к. „Нишава“, бр. I, стр. I, година IV, Цариброд, 1915 г., <https://staricaribrod.org/bg/2016/01/23/caribrod-nishava-july-september-1915/>, посетен на 16.01.26 г.
13. Гоцева, Мария. „Царибродският периодичен печат 1899-1919“, <http://staricaribrod.org/bg/2019/01/29/caribrodskiat-periodichen-pechat-1889-1919/>, +2019.+стр. 42.
14. Гоцева, Мария. „Царибродският периодичен печат 1899-1919“, <http://staricaribrod.org/bg/2019/01/29/caribrodskiat-periodichen-pechat-1889-1919/>, +2019.+стр. 49.
15. „Adresse-Plébiscite des Originaires de Pirot habitant en Bulgarie a Monsieur Le Président Wilson et aux Gouvernements Anglais, Français, Italien, Tchèque, Croate, Polonais, etc. Avec une carte.“ Sofia 1919, page 27.
16. Димитров, Бобан, „За първата печатница в Цариброд „Минев и Хаджиев“, в-к „Братство“, Ниш, Р. Сърбия, <https://novo.bratstvo.rs/2019/01/08/за-първата-печатница-в-цариброд-мине/>, 08.01.19; посетен на 16.01.26 г.

Три години след Д. М. Кърничев, Георги Минов преиздава пощенската картичка на гара Цариброд със събралото се множество посрещачи. Представената тук фотография е оцветена, надписите са двуезични, с червен цвят, лице и гръб. Изпратена е през 1904 г., от София до Белгия.

allms bery

Пощенска картичка с изглед към Цариброд. Това е може би и най-ранната фотография на църквата “Рождество Богородично” заедно със старото училище. Изпратена е през 1906 г. На лицето надписите на града са двуезични, в червен цвят. Втората е изпратена през 1910-та вече запълва целия обем и определено е с по-добро качество на изображението. И двете са в черно-бял цвят.

Селянка от Царибродско в традиционна носия и с менци за вода. Надписите са с червен цвят на лицевата част, а изображението е черно-бяло. Изпратена е през 1907 г.

Още една красива пощенска картичка с девойка в царибродска носия. Тя е черно-бяла цвят, с червени надписи. Неустановена датировка.

Пощенска картичка, която показва клон от Царибродската прогимназия. Тя е и единствената, където Г. Минов поставя и кратък текст “Де болести добиватъ страшни, горките български деца“, който разкрива неговото отношение заради лошите условия в училището. На лицето, надписите на града са двуезичени. Неустановена датировка.

Две оцветени пощенски картички “Спомен от Погановски манастир /Царибродско/”, изпратени в периода 1910–1913 г. Чрез втората фотография, разбираме, че Георги Минов притежава и книжарница.

Оцветена пощенска картичка на Царибродската гара. На картичката се виждат няколко души, които позират за снимката до спрелия влак. Също така не може да не отбележим и красиво оформените корони на дърветата на перона. Издадена е с № В 9272 II.

Изглед на гара Цариброд, запечатал офицери и дами в прекрасни рокли, които специално позират за снимката. Надписът на предната страна е двуезичен, в червен цвят. На гърба е изписан номера на картичката - II245. Неустановена датировка.

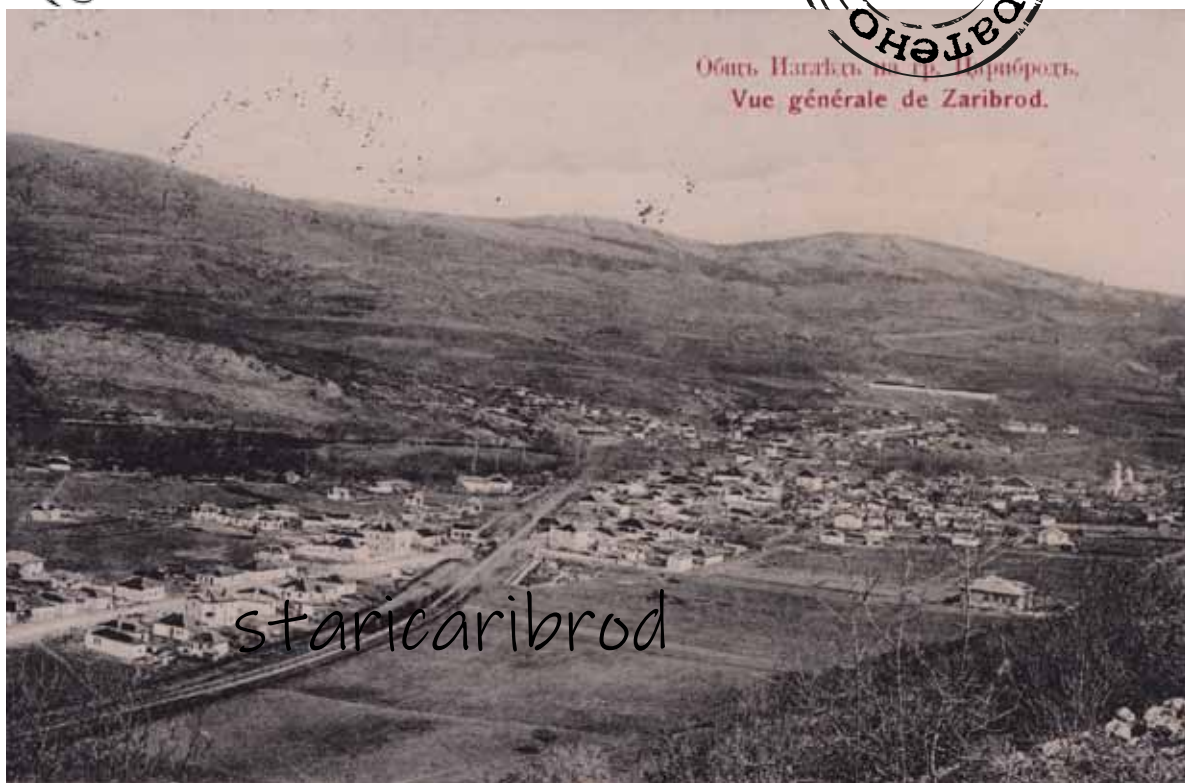
Ил. Г. Миневъ — Цариградъ.
Цариградско Селско Хоро.

“Цариградско селско хоро” в цветен вариант. Надписите на лицевата част са с червен цвят. Издадена е под № I0852. Изпратена е през 1908-та от София до Париж.

Пощенска картичка с изглед към Цариброд, снимано от югозапад, Благодарение на нея, днес имаме възможност да видим целия град – църквата, казармите на 25 пехотен Драгомански полк, железопътната линия и заобикалящите го планини с изглед към север. Изпратена от Цариброд до Пловдив, на път за Сърбия. Надписите са с черен цвят, а на лицето са двуезични.

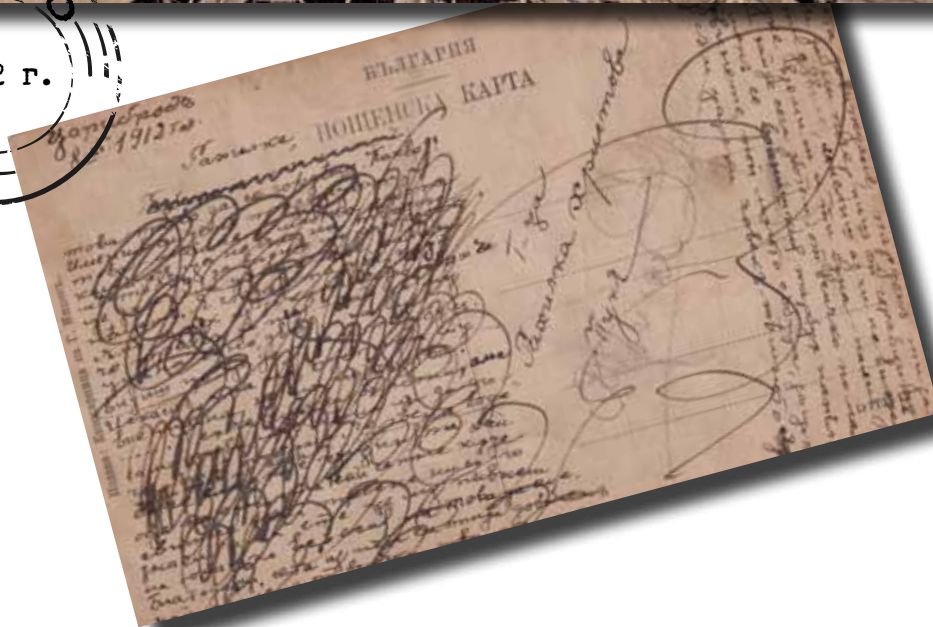
Георги Минов издава и втори вариант на изглед към Цариброд от югозапад. Снимана е от малко по-различен ъгъл и са обхванати по-голяма част от ЖП линията и околните поляни. На лицето на картичката, надписът отново е двуезичен, в червен цвят.

ИЗПРАТЕНО
1912 г.

Пощенска картички с юнаци момчета от гимнастическо дружество “Нишавски юнак”. Изпратена през 1912 г. Черно-бяла, а надписите са в черно и трудно четими.

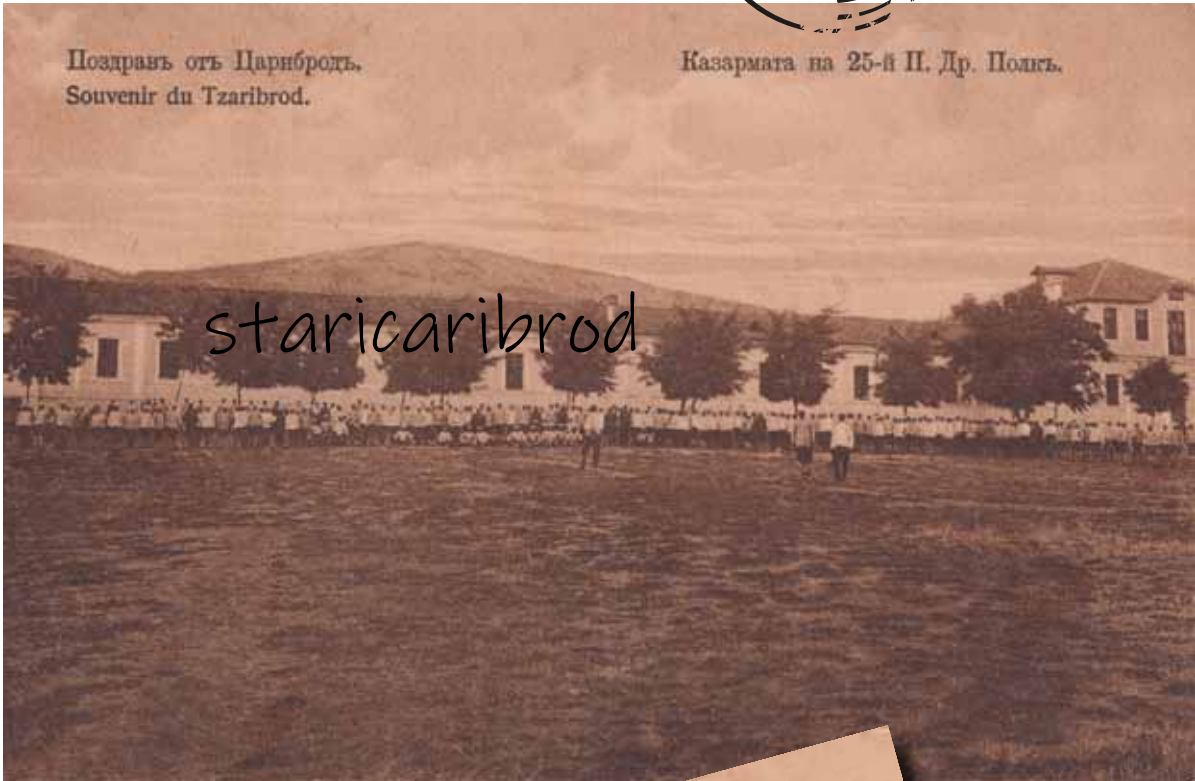

Черно-бяла пощенска картичка с юнакините от гимнастическо дружество “Нишавски юнак“. Надписите са в черен цвят. Изпратена през 1912 г., вътрешна поща в града.

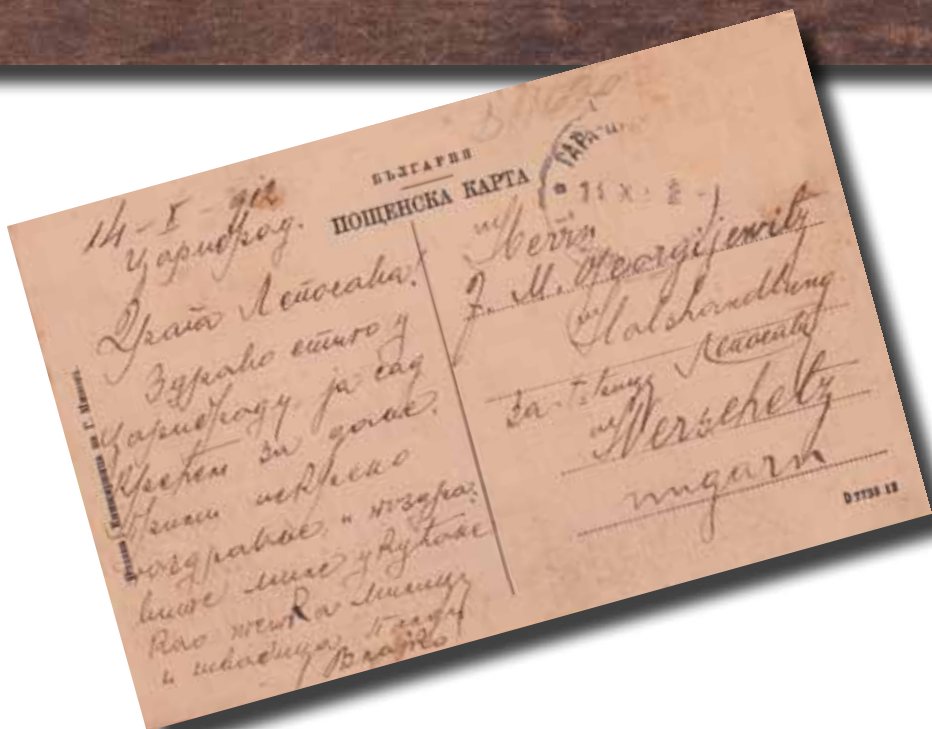

Поздравъ отъ Царибродъ.
Souvenir du Tzaribrod.

Казармата на 25-и П. Др. Полкъ.

staricaribrod

Снимка на казармите и част от военнослужащите на 25-ти пехотен Драгомански полк. Изпратена през 1912-та от Цариброд. Надписите са в черен цвят. Изписването на казармите и издателя са на български език.

staricaribrod

Черно-бяла пощенска картичка на главната улица в Цариград. Преди 1919-та тя се нарича ул. "Александър I". Изпратена от Цариград до Сливен от военнослужещ на 25-ти пехотен Драгомански полк. Неустановена датировка. Надписите са на български език в червен цвят.

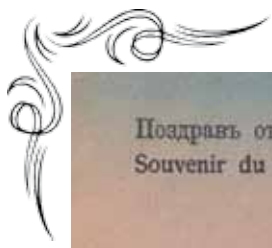
Пощенска картичка в два варианта – черно-бяла и оцветена, с изглед към Цариброд, където се виждат църквата “Рождество Богородично” и старото училище. Черно-бялата фотография е изпратена от Сливница до Белград.

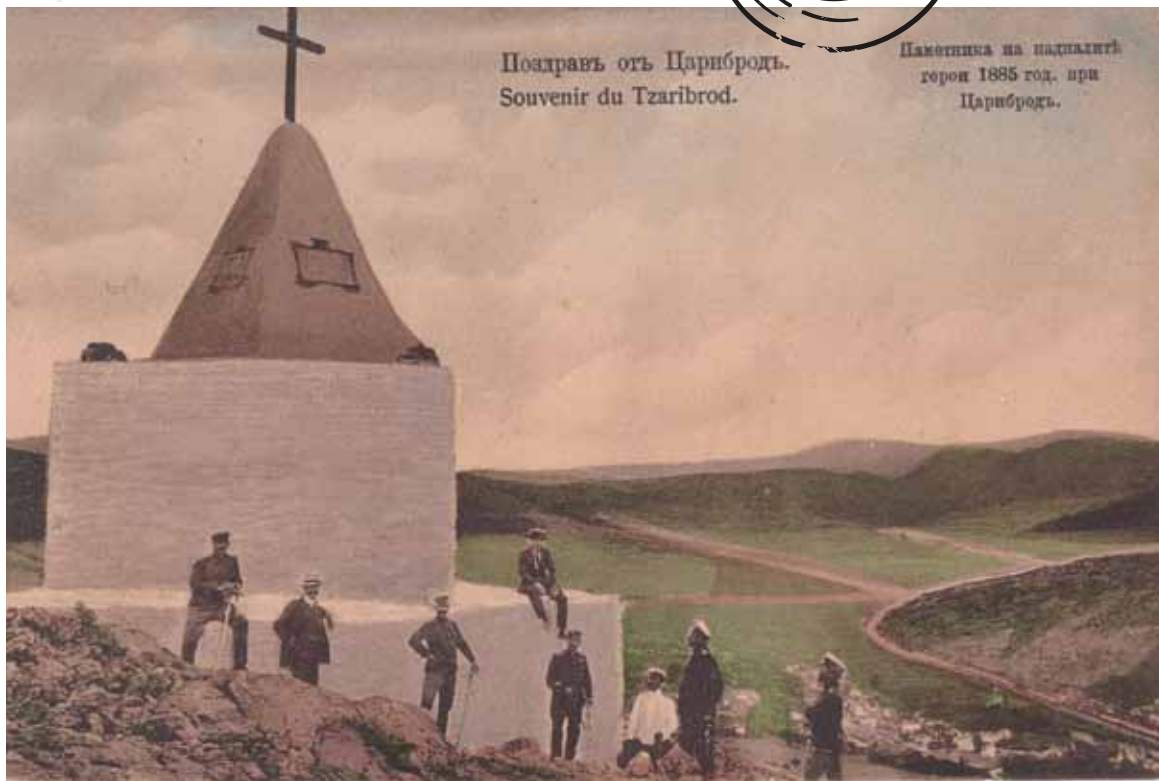
Оцветена пощенска картичка, с изглед към Цариброд, където се виждат църквата “Рождество Богородично” и старото училище. Надписите са в черен цвят. Неустановена датировка.

Цариброд, сниман от северозапад. Черно-бялата пощенска картичка е изпратена от София през 1912 г. Оцветената е изпратена през 1913-та от Цариброд до София.

Главната улица в Цариброд. Издадена в оцветен вариант. Изпратена през 1912 г.

Поздравъ отъ Царибродъ.
Souvenir du Tzaribrod.

Паметника на падналите
герои 1885 год. при
Царибродъ.

Оцветена пощенска картичка, направена на Паметника-костница, който съхранява костите на загиналите български и сръбски войници по време на Сръбско-българската война през 1885 г. За снимката позират в неформална обстановка група мъже /някои от тях във военни униформи/ и изглед част от Цариброд и околността. От ляво на дясно, седмият мъж е полк. Иван Пачев, командир на 25-ти пехотен Драгомански полк, в периода 1907-1911 г. Тя е директно свързана със съседната черно-бяла картичка.

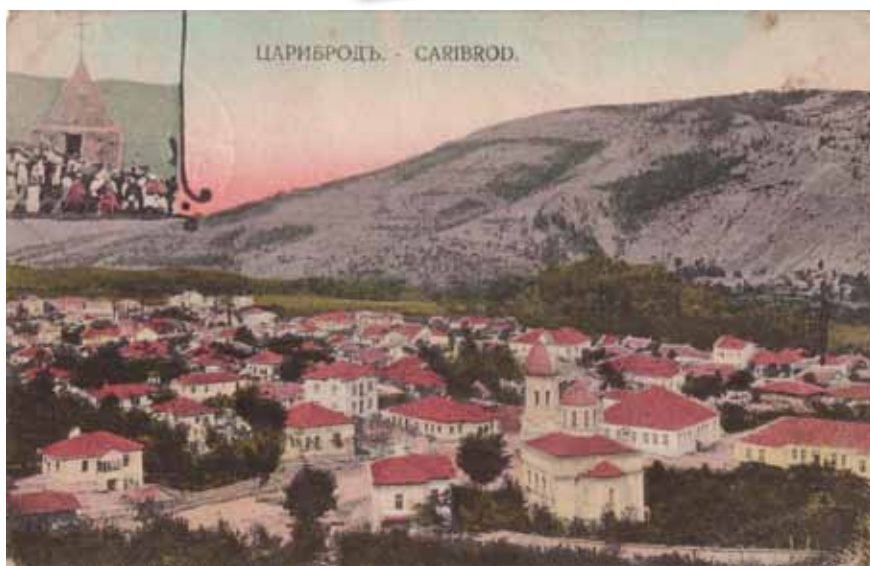
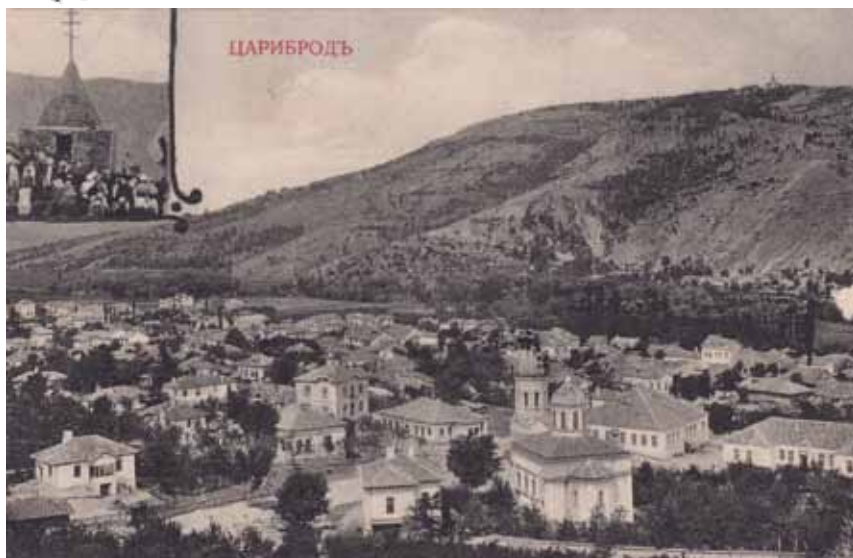

Поздравъ отъ Царибродъ.
Souvenir du Tzaribrod.

Паметника на падналитѣ
герои 1885 год. при
Цариброда.

В редицата изправени, в средата е застанал полк. Иван Пачев, командир на 25 пехотен Драгомански полк и инициатор за построяването на Паметника-костница през 1911 г. Най-вероятно и двете снимки са направени по случай неговото откриване и малко преди напускането на полк. Ив. Пачев и неговото преместване в столицата, същата година. Изпратена до гр. Варна през 1915 г.

Пощенска картичка в два варианта - черно-бяла и оцветена, съответно изпратени през 1914-та и 1917-та, с изглед към част от Цариброд и детайл от Паметника-костница, заедно с група група хора в царибродски носии и развяващи знаме. Дали той е от откриването на паметника или друго честване, можем само да гадаем. Надписите на черно-бялата са поставени от двете ѝ страни, с червен цвят, на български език. На оцветената те са двуезични, с черен цвят, на лицевата страна.

ИЗПРАТЕНО
1910 г.

Пощенска картичка “Събор в село Лукавица (Царибродско). Надписите са на лицевата страна, в червен цвят. Изпратена през 1910-та от Цариброд до Париж, Франция.

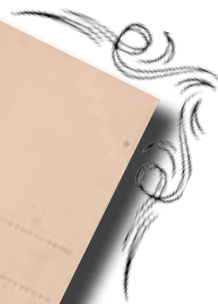
Същата пощенска картичка, но на сръбски език и изпратена през 1928 г. По това време градът вече е част от Кралство на сърби, хървати и словенци. Въпреки новата форма на държавно управление, Георги Минов издава пощенската картичка заедно с детайла от честване при Паметника-костница, издигнат по време на управлението на К. България.

Поченска картичка с надпис “Цариброд – Царибродско селско хоро“. Отпечатана е от “Уметички завод ГРАФИКА Нови Сад“, черно-бјал вариант. Надписите са на сръбски език, с черен цвят. Изпратена през 1927 г.

Пощенска картичка на Погановски манастир, с група пријатели на излет. Отпечатана от "Уметички завод ГРАФИКА Нови Сад". Издадена в черно-бјал вариант. Изпратена през 1928 г.

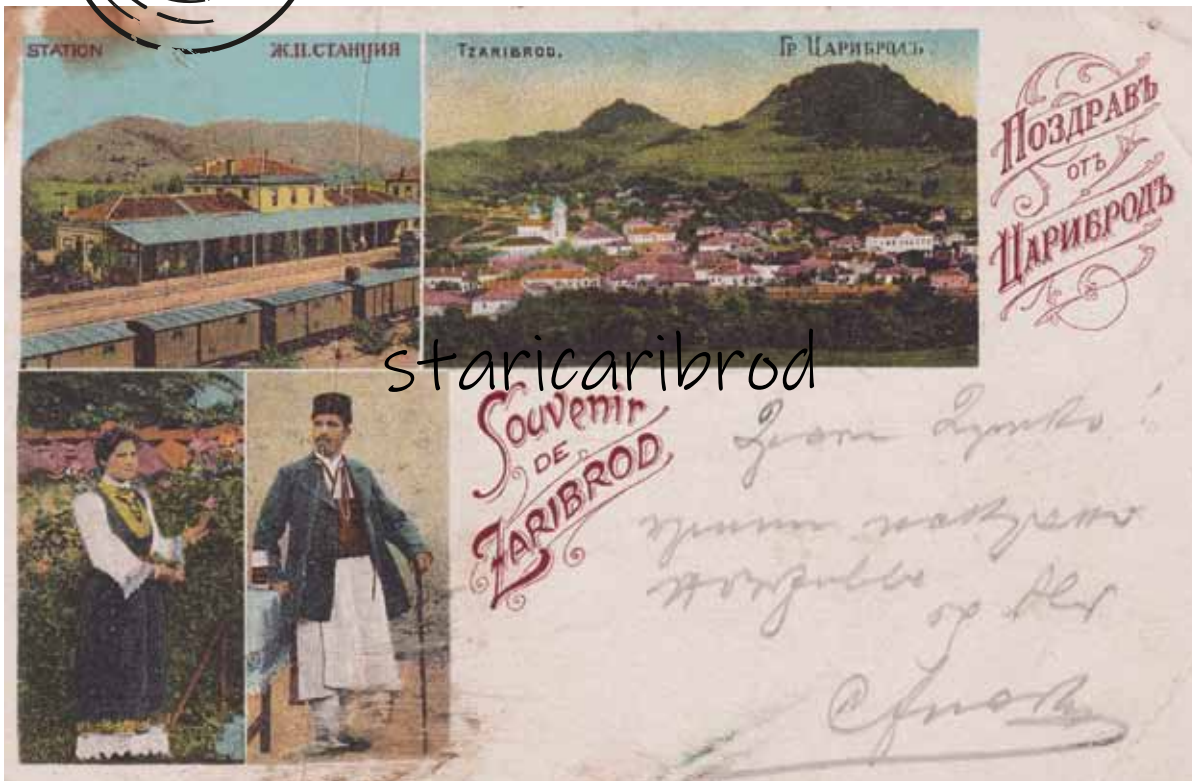
Пощенска картичка с изглед към главната улица на града. Отпечатана от “Уметички завод ГРАФИКА Нови Сад“. Издадена е в черно-бял вариант, след 1919 г. Непътувала.

Неизвестни издатели

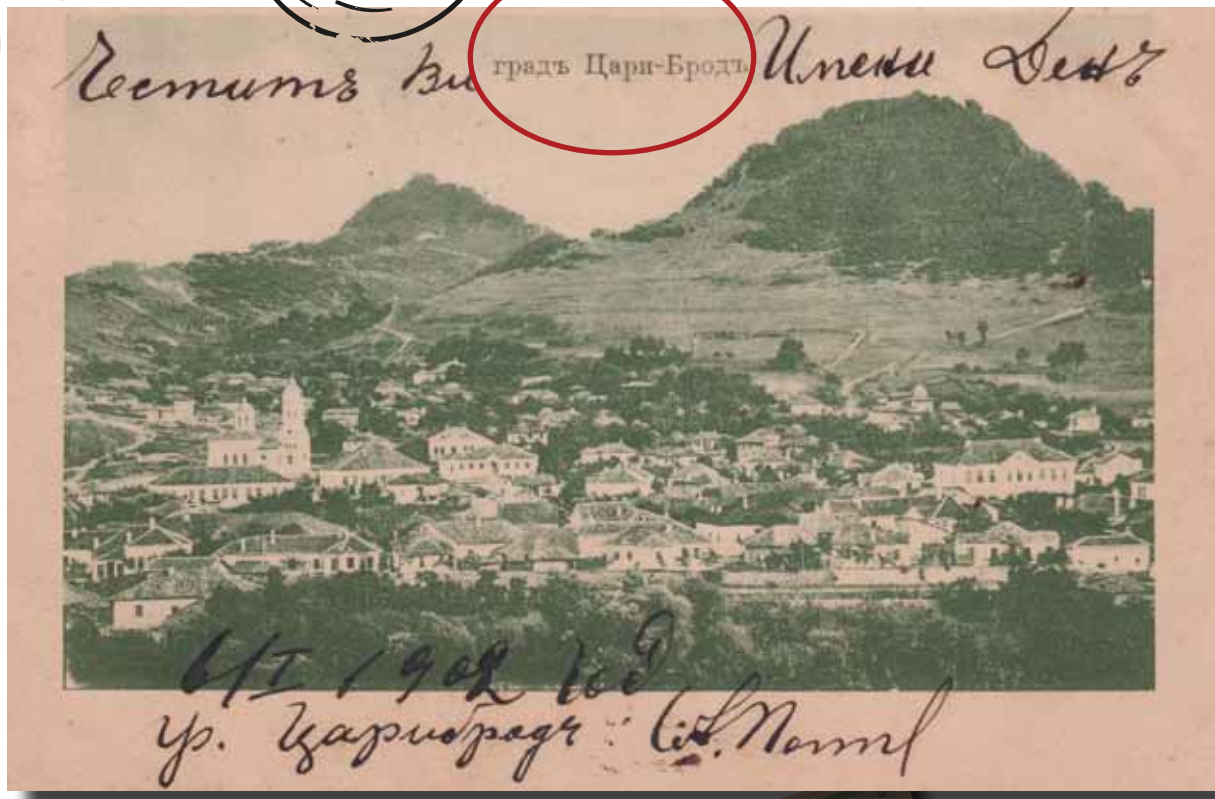

Пощенска картичка, в чест на победата на България по време на Сръбско-Българската война от 1885 г. и славните битки при Сливница, Пирот и Цариброд. Надписана ръкописно през 1899-та, без пощенско клеймо. Черно-бяла с красиво графично оформление, а надписите са в черен цвят.

Интересна пощенска картичка, която включва както познатите вече изглед към града и гарата, така и две снимки на жена и мъж в царибродски носии. Този стил на оформление имат и картички от градовете София, Пловдив и Русе. Тя е оцветена, надписът “Поздрав от София“ е двуезичен, в червен цвят и с красиви графични елементи. Изпратена от София до Белград през 1901 г.

ИЗПРАТЕНО
1902 г.

Пощенска картичка с изглед към града. Интересното при нея е начина на изписване на Цариброд с “-“. Любопитна е информацията на нейния гръб, откъдето научаваме, че началник на Царибродската гара е Йордан Каросеров. Изпратена в началото на 1902 г.

Пощенска картичка с част от казармата на 25-ти пехотен Драгомански полк. На нея позират военни и царибродчани в традиционни носии. Изпратена е през 1903 г. от Цариброд до София.

ИЗПРАТЕНО
1908 г.

staricaribrod

Репродукция на оригинална снимка, издадена като пощенска картичка, без надпис. Изпратена през 1908-ма, от София до Мюнхен. Част от личната колекция на Любомир Раев, гр. София.

Гара Царибродъ. — Gare Tzaribrod.

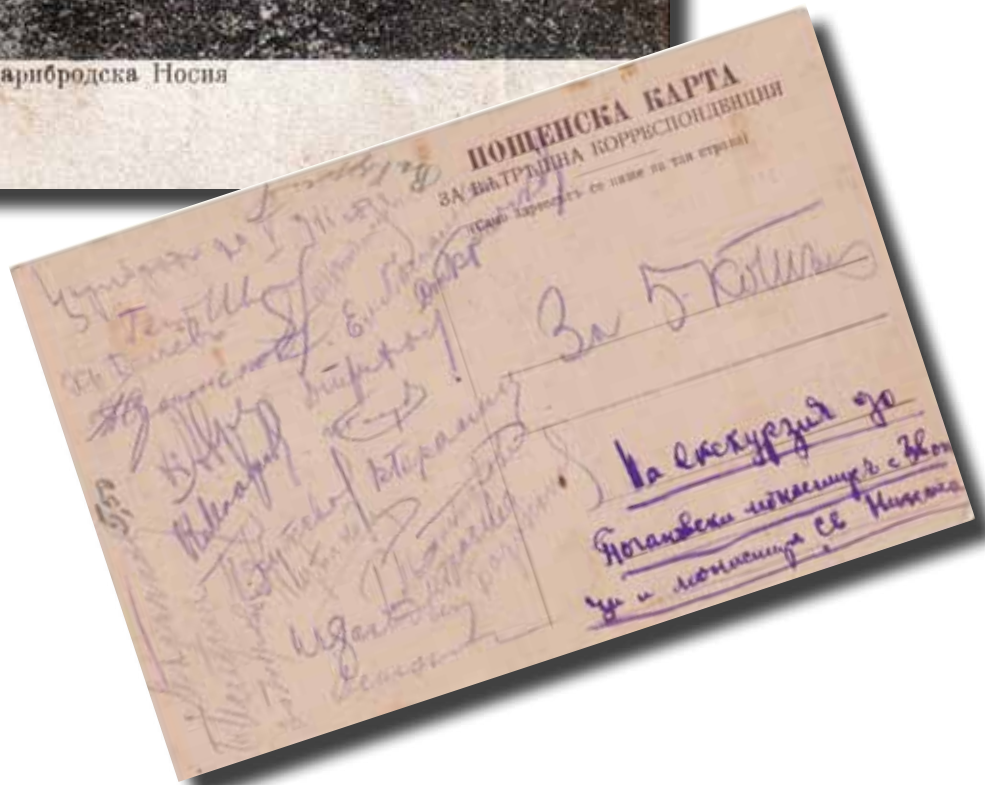

Пощенска картичка, показваща гара Цариброд, изпратена през 1910 г. Черно-бяла, надписът е двуезичен, в червен цвят.

Царибродска Носия

ИЗПРАТЕНО
1911 г.

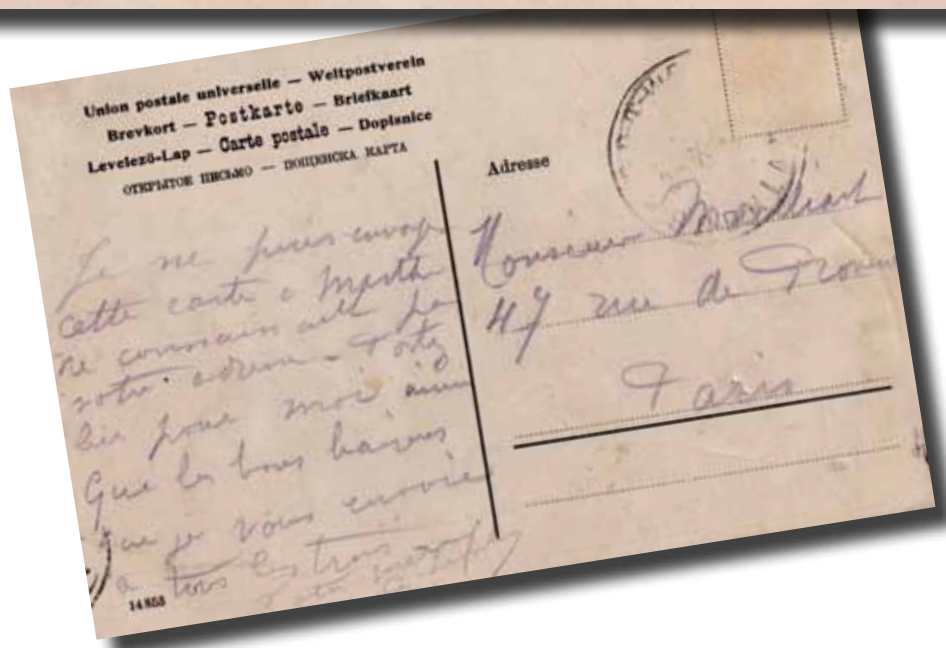
Черно-бяла пощенска картичка с двойка момче и момиче. Представената тук фотография е подписана от участниците в екскурзия до Погановския манастир през 1911 г. Надписът е с черен цвят.

Царибродско Селско Хоро.

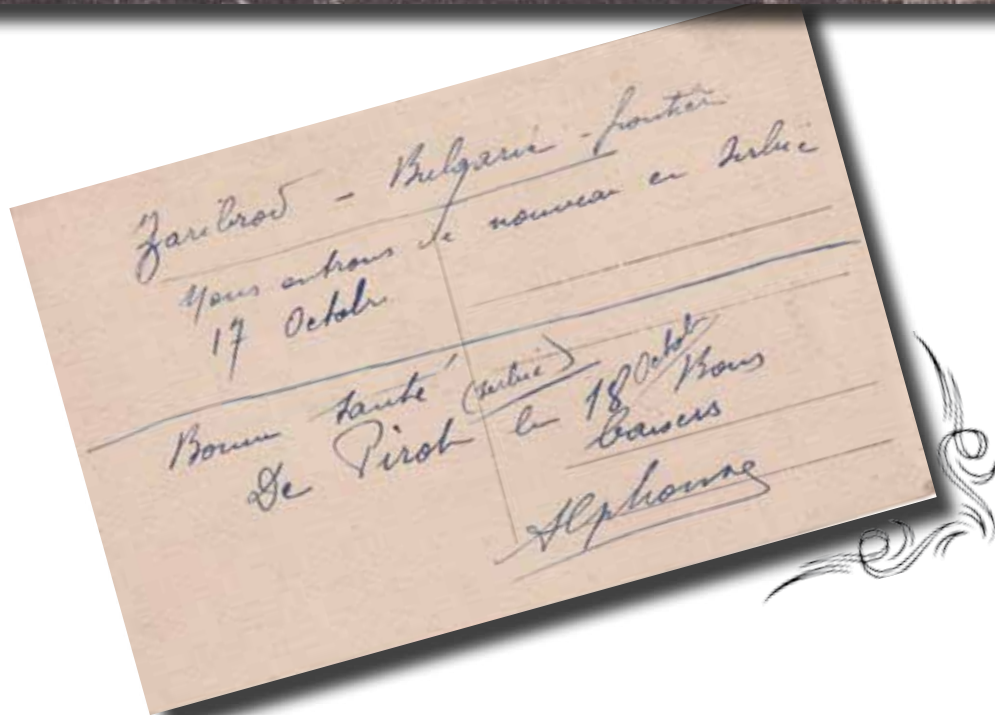
“Царибродско селско хоро“ в черно-бял вариант. Надписът на лицевата част е в червен цвят. На гърба текста е на няколко езика, с черен цвят. Издадена е под № I8152. Изпратена е през 1911 г.

“Царибродско селско хоро“ в оцветен вариант. Надписът на лицевата част е в червен цвят. На гърба текста е на няколко езика, с черен цвят. Издадена е под № I4853. Неизвестна датировка.

Пощенска картичка с трио момичета в царибродски носии. Тя е черно-бяла, а текстът е изписан на гърба, с черен цвят, двуезично – български и немски език. Изпратена е през 1916-та от Свищов.

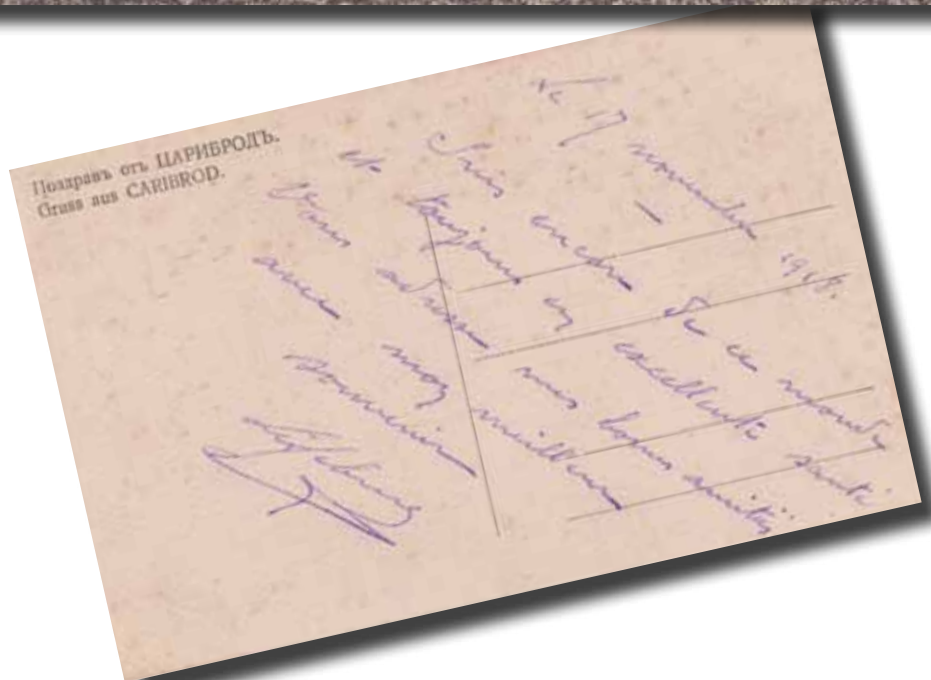

Пощенска картичка в два варианта - чернобяла и оцветена, с изглед към Цариброд, където се виждат църквата "Рождество Богородично" и старото училище. Горе в ляво е детайл от честване пред Паметника-костница. Надписите са двуезични, с черен цвят. Неустановена датировка.

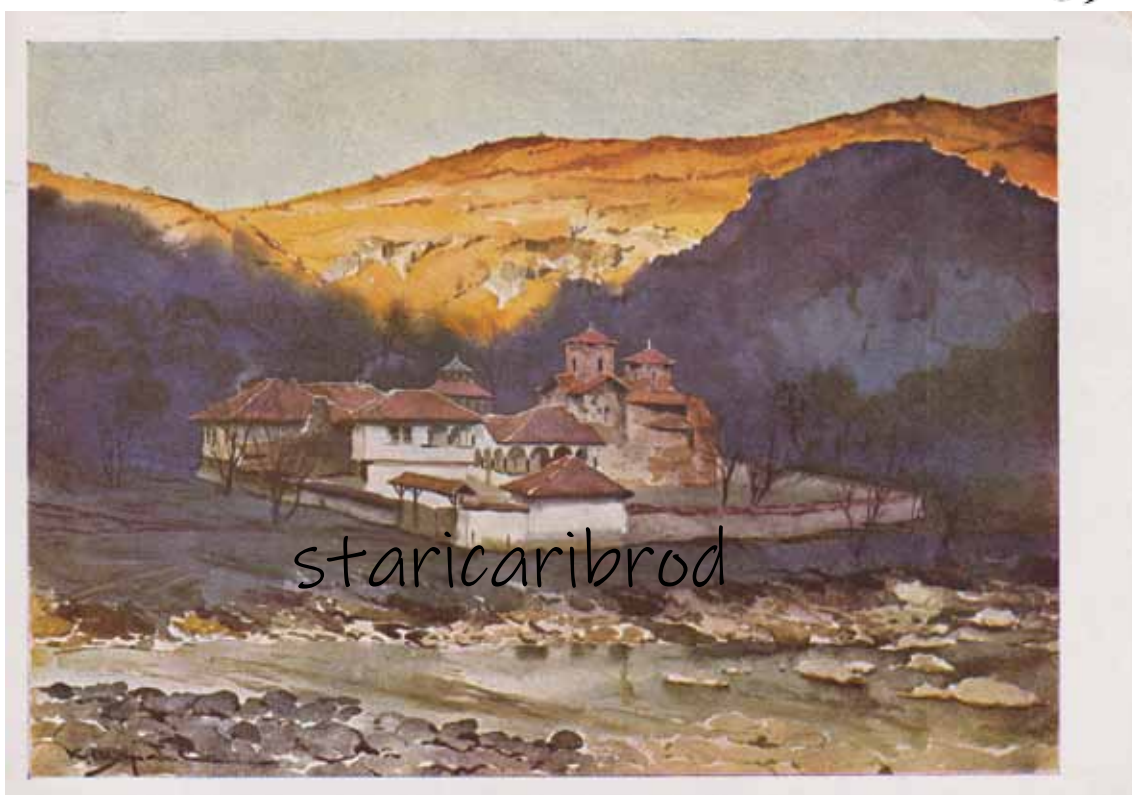

Пощенска картичка, чернобяла, с изглед към Цариброд, където се виждат църквата “Рождество Богородично” и старото училище. Без надписи. Изпратена през 1918 г.

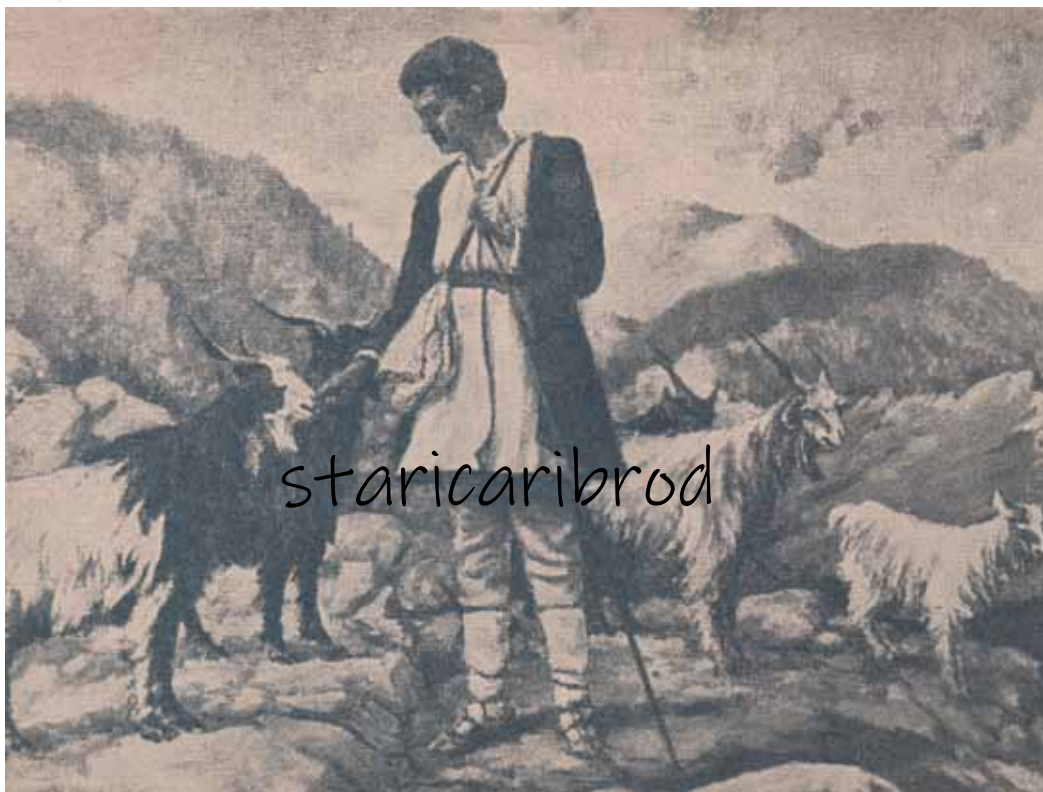
ИЗПРАТЕНО
1918 г.

Пощенска картичка, която е запечатала присъствието на Кирил Пърличев в Цариброд като учител. Той е третият от ляво на дясно, облечен в традиционна царибродска носия, върху която някой е написал ръкописно "Kiril Bulgaria". Надписите са на гърба, двуезични, с черен цвят. Изпратена през 1918 г.

Репродукция на картината “Погановският манастир” от К. Щъркелов. Той е български художник-пейзажист, майстор на акварела /1889-1961/. Роден е в София през 1889 г., а майка му, Мария, произхожда от Ниш. През 1915 г. завършва живопис в Рисувателното училище в София при проф. Иван Мърквичка. Цветно издание, неустановена датировка.

“Козарче от Царибродско“ е картина на българския художник Христо Лозов /1883–1970/. Завършва рисувалното училище през 1908 г. в гр. София. През периода 1912 – 1914 г. следва живопис при проф. Иван Мърквичка и скулптура при проф. Жеко Спиридонов. Изписва фреските в трапезарията на Хилендарския манастир. Копия от тях се съхраняват в Художествената академия в София. Без датировка.

“Придворна печатница” – София и художниците Иван Мърквичка и Йозеф Обербауер

След Освобождението на България Иржи Прошек се установява в София и е първият стенограф на Народното събрание. Той е основател и член на “Славянска беседа” в София.

По това време в България се появява една голяма чешка колония, която допринася за приобщаване на българите към европейските културни ценности. Сред нея изпълкват Константин Иречек, Иван /Ян/ Мърквичка, Антон Безеншек, братята Шкорпил. Освен това, като специалисти в своите области те работят за просперитета на новоосвободената българска държава.

Беднага след Освобождението на България тук пристига и вторият брат – Теодор Прошек. За отношението на двамата към втората им родина свидетелства фактът, че променят личните си имена и приемат български – Теодор се прекръщава на Богдан, а Иржи – на Георги. През 1879 г. двамата основават първата частна печатница в София – „Придворна печатница“ I. Първоначално тя е издател на всички вестници, включително „Държавен вестник“, както и бланки и формуляри за двореца, министерствата и всички държавни учреждения в страната.

Те са инициаторите за построяването на пивоварната “Братя Прошек” /1884 г./, Народното събрание /1886 г./, Софийската централна гара /1888 г./, Львов пост /1889 г./ и Орлов мост /1891 г./, Паметникът на Васил Левски /1895 г./, католическата църква “Св. Франциск” /1899 г./ и Варненското пристанище през 1906 г.²

Представените тук пощенски картички са репродукции на картини на Иван Мърквичка. На отпечатаните картички с репродукции на манастирите при с. Изатовци и с. Разбоище не е написано техния автор, но се предполага, че е Йозеф Себастиан Обербауер.

Иван Мърквичка (на чешки: Jan Václav Mrkvička – Ян Вацлав Мърквичка) е български художник от чешки произход. Живописец, педагог и обществен деец.

Иван Мърквичка е роден в село Видим при Дуба, Австрийската империя, на 23 април 1856 година. Следва в Пражката академия за изобразителни изкуства при Антонин Лхота (1873–1877) и в Мюнхенската художествена академия при Ото Зайц. Работи като учител в Прага.

През 1881 г., само на 25-годишна възраст, по покана на правителството на Източна Румелия, той пристига в България да преподава рисуване³ в пловдивската гимназия „Св. св. Кирил и Методий“ (Жълтото училище, известно още като Геровото училище), а по-късно в гимназия „Александър I“.

Свързва се с най-изявените културни дейци – Иван Вазов, Константин Величков, Петко Каравелов, Петко Р. Славейков.

Със свой приятел и колега обсъждат възможностите за откриване на рисувално училище в Пловдив, подготвят законопроект, който да бъде внесен в Областното събрание, но обявяването на Съединението (1885) и последвалата Сръбско-българска война /1885 г./ осуetyават идеята. Рисувалното училище /днес Националната художествена академия/ е открито през 1896 г. в София, а Мърквичка става негов първи директор (1896–1900)⁴. През 1918 г. е избран за дописен член на БАН.

Синът му Иван Мърквичка (младши) загива на фронта през Първата световна война като български офицер.

През 1921 г. се завръща в Чехословакия. Тук той се фокусира главно върху рисуване на портрети, наред с други и на видни политици. Умира в Прага на 16 май 1938 г.

Йозеф Себастиан Обербауер (на немски: Joseph Sebastian Oberbauer) е австрийски инженер и художник, прекарал голяма част от живота си в България.

Той е роден през октомври 1853 г. в алпийското градче Санкт Леонхард – Тирол, Австрия, в чиновническо семейство.

През 1889 г. идва в България и се установява в София. Постъпва на работа като техник в Кадастралното управление на Софийската община и участва в изработването на първия кадастрален

план на София. След завършване на плана, постъпва в Дирекцията за строеж на държавни железници и пристанища. Поради съкращение на щата, напуска и се връща в общината, където работи до края на живота си.

Талантливият художник оставя значителна сбирка от творби, отразяващи живота и облика на стара София, архитектурата на църкви, манастири, ханове, улици, чаршии, археологически обекти и др., някои от които вече не съществуват.

Оставя ценни акварели с изгледи на Рилския манастир, Несебър, Кюстендил, Мазарачево, Пловдив, Копривщица и околностите им и от други места и градове.

През 1894 г. заедно с Иван Мърквичка и Антон Митов илюстрира романа „Под игото“ на Иван Вазов.

Със съпругата си Събина имат син Йосиф Йосифов Обербауер и дъщери Ката, Фрида и Анна. Умира през 1926 г. в София.

Бележки:

1. Мишев, Марио, “Братя Прошек – чехите, които бяха влюбени в България”, <https://bulgarianhistory.org/bratya-proshek/>, посетен на 10.12.2025 г.

2. <https://www.proshek.com/blog/2017/05/29/ю-б-и-л-е-й-170-години-от-рождението/>, посетен на 10.12.2025 г.

3. Владимиров, Иво, “Иван Мърквичка – с любов към България”, <https://bulgarianhistory.org/ivan-markvichka-biografia/>, посетен на 15.08.2025 г.

4.

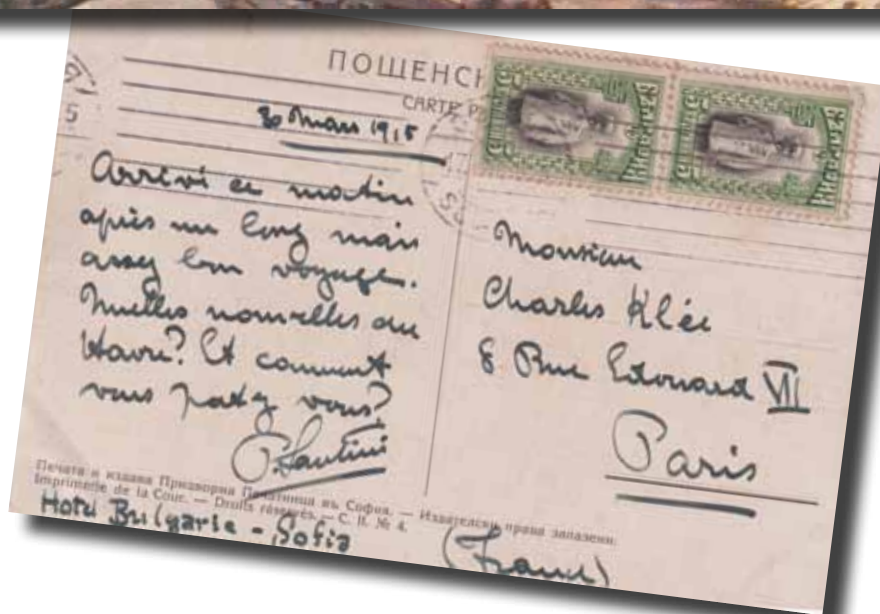
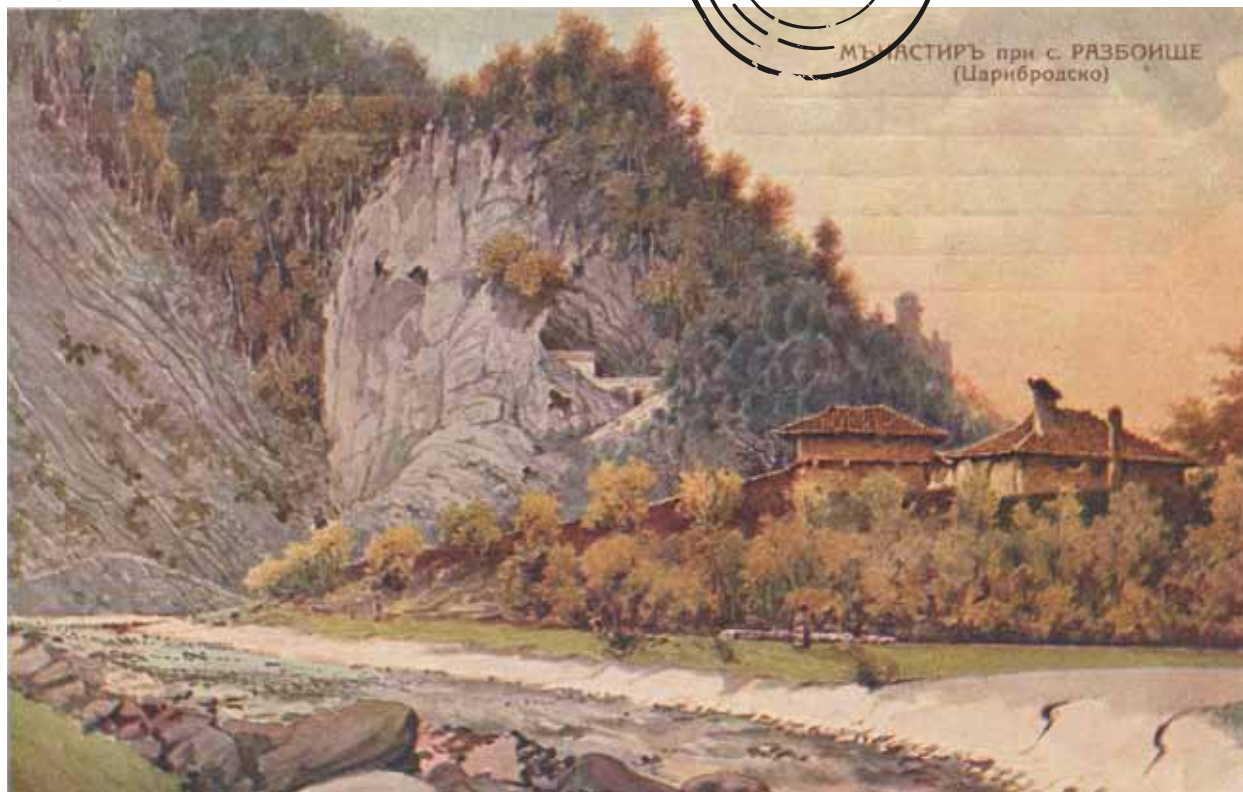

Репродукция на картината “Селянин от Царибродско“ на художника Иван Мърквичка. Издадена е под № 48. Изпратена през 1912-та до Франция. Двуетични надписи на гърба.

Изпратено
1916 г.

Пощенска картичка, с репродукция на картината “Манастир при с. Изатовци / Цариградско/“. Издадена е в цветен формат. За съжаление липсва информация за нейния автор на картината. Изпратена през 1916 г. Двуетични надписи на гърба в черен цвят.

Репродукция на картината “Манастир при с. Разбоише /Царибродско/“ отпечатана под формата на пощенска картичка, № 4. Тук също липсва информация за нейния автор. Изпратена през 1918-та, от София до Париж. Двуетични надписи на гърба в черен цвят.

“Селянин от Трънско“ е картина на Иван Мърквичка. Придворна печатница я отпечатва като пощенска картичка под № 25, в цветен вариант. Неустановена датировка. Двезични надписи на гърба.

Иван Мърквичка озаглавява тази картина "Стръмен път". На нея е изобразен селянин в царибродска носия, който е със своя кон. Тя е отпечатана под № 72. Неустановена датировка. Двуетични надписи на гърба.

Втора картина “Селянин от Царибродско“ на Иван Мърквичка. Издадена без номер и с неустановена датировка. Надписите на гърба са двуезични.

Мария Гоцева е родена през 1976-та година, в гр. София, Р. България. Завършва Нов Български Университет, специалност "Персонифицирана аудиовизуална журналистика,,", но любовта ѝ към писаното слово я отвежда в дебрите на PR-а. Още като студентка работи в рекламните отдели на радио "Класик ФМ,, и радио "Веселина,,. През годините работи в сферата на корпоративния маркетинг и реклама. Работи експерт PR и Комуникации в комедийния tv канал GTV, днес BTV Comedy и в телевизия Re:TV. Развива свободна практика като експерт PR и Комуникации и по този начин се чувства свободна да експериментира с различните направления в корпоративните комуникации.

Кореспондент от София е за интернет портал ФАР - <http://far.rs>, насочен към българското малцинство в Сърбия.

Мария Гоцева е наследник на една от най-старите царибродски фамилии "Гоцеви,,. Фамилната история започва още в средата на 19 век и е тясно обвързана с обществения, културен и политически живот на Царброд. Ето защо създава сайта "Гоцеви от Цариброд,, - www.gotzevi.com, за да покаже развитието на Цариброд през погледа на неговите жители, в рамките на повече от 100 години.

От 2016-та Мария Гоцева развива интернет-портала "Стари Цариброд,,. В него публикува документи, книги, фотографии и лични спомени, свързани с историческото минало и с цел да предостави нови възможности за изучаване на битието и житието на царибродчани в различни направления - www.staricaribrod.org. Сайтът е финансово независим, а достъпа до него е безплатен и неограничен.

Съавтор е на проекта "Царибродският периодичен печат 1889-1919,, в сътрудничество с виртуален музей "Цариброд,, - <http://muzejcaribrod.blogspot.com>, кауза, която има за цел да осигури безплатен интернет достъп до царибродската периодика, излизала от Освобождението на България до предаването на Цариброд на Кралство на сърби, хървати и словенци през 1919-та. Този проект бе финансово подкрепен от Националният съвет на Българското национално малцинство в Р. Сърбия. Той е представен в интернет портала "Стари Цариброд,,.

През 2018-та издаде книгата „Царибродският периодичен печат 1899-1919,,. В нея проследява развитието на периодичния речат в Цариброд. Изследването е първото по рода, което обхваща в цялост този период от развитието на Българския периодичен печат и предоставя неизвестни на обществеността факти.